

POLIGON ZA DIFAMIRANJA I POLITIČKA RAZRAČUNAVANJA: KOPRIVNIČKI TABLOIDI 1990. – 1992.

TRAINING GROUND FOR DEFAMATION AND POLITICAL CALCULATIONS: KOPRIVNICA TABLOIDS FROM 1990 TO 1992

Željko KRUŠELJ

Sveučilište Sjever

Odjel za komunikologiju,

medije i novinarstvo

zkruselj@unin.hr

Primljeno / Received: 21. 8. 2022.

Prihvaćeno / Accepted: 29. 10. 2022.

Izvorni znanstveni rad

Original scientific paper

UDK / UDC: 070(497.525.1Koprivnica)“1990/1992”(091)

[366.636+316.4] (497.525.1Koprivnica)“1990/1992”

Đurdica MUSTAF

Sveučilište Sjever

Diplomandica

dumustaf@unin.hr

SAŽETAK

Tabloidi kao komercijalna medijska forma nisu se u Koprivnici pojavljivali sve do početka 1990-ih godina. Tada su u samo dvije godine, od prosinca 1990. do prosinca 1992., tiskana čak četiri tabloida: Koprivnički magnum, Novi magnum, Podravski tjednik i Super magnum. Prva su tri imala istog glavnog urednika i uže redakcijsko jezgro, kao i vrlo slični politizirani način uređivanja, ali s tri različita nakladnika. Potonji je, pak, bio u potpunosti okrenut zabavi i bizarnostima. Svi su tabloidi relativno kratko trajali, jer je žutilo i senzacionalizam nailazio na mnoštvo protivnika, ponajprije u političkim strukturama. Zbog pritiska na nakladnike, uz limitirane naklade tih listova, nije bilo moguće osigurati stabilnost izlaženja, tim više što niti jedna redakcija nije imala stalno zaposlene novinare. Od spomenutih se tabloida iznimnom razinom ideologizacije, ultranacionalizmom i brutalnim razračunavanjima s neistomišljenicima, gdje se nije prezalo ni od govora mržnje, isticao Podravski tjednik, koji je zbog političkih ambicija svojih urednika nakon parlamentarnih izbora u kolovozu 1992. naglo nestao s kioska. Tabloidni je pristup bio uočljiv u još nekim kasnijim koprivničkim tiskovinama, poput Domaćeg lista i Malog podravskog, a danas je takav način rada prisutan u većini koprivničkih portala.

Ključne riječi: tabloidi, žutilo, senzacionalizam, radikalizam, ideologizacija, netolerancija, govor mržnje

Keywords: tabloids, yellowness, sensationalism, radicalism, ideologization, intolerance, hate speech

1. UVOD

1.1. Tabloidi u globalnim okvirima

Tabloidi, s kojima je usko povezan i pojam žutog tiska, u svjetskim su okvirima, pogotovo u SAD-u, fenomen koji seže još u posljednja desetljeća 19. stoljeća.¹ Riječ je o jeftinim tiskovinama, mahom

¹ Širi prikaz pojave i razvoja tabloida i »žutog« tiska vidi u Magdalena Najbar-Agičić: *Povijest novinarstva – kratki pregled*, str. 107-111, Ibis grafika i Sveučilište Sjever, Zagreb 2015.

manjeg formata, koje su proizvodile sadržaje senzacionalističkog i intrigantnog karaktera. Bili su potpuno okrenuti tržištu i produciranju visokih naklada u svrhu rasta profita. Glavninu čitatelja činili su slabije obrazovani građani, okrenuti svakovrsnim »lakim« i većinom nepolitičkim temama, bez naglašene ideološke i svjetonazorske profilacije. Odnosilo se to ponajprije na proizvodnju društvenih skandala, forsiranje crne kronike, grubo zadiranje u privatnost poznatih osoba (*celebrity*), naglašavanje glamura imućnih slojeva, kao i gomilanje raznih nezahtjevnih, često i banalnih, zabavnih sadržaja. Osim političara i bogatih poslovnih ljudi, najčešće teme tabloidnog praćenja oduvijek su bile estradne i sportske zvijezde.

Tabloidi su u tiskovine unosili i brojne promjene u koncepcijskom i tehničkom smislu. Listovi su preuzeli praksu kratkih i jednostavno pisanih tekstova, s krupnim i podužim naslovima koji su sadržavali i predimenzioniranu autorsku poruku, svjesno su miješali novinarske žanrove, a fotografije ili ilustracije nerijetko su bile i veće od samih tekstova. Desetljećima su najpoznatiji primjeri takvih tiskovina, koji su i globalni model tabloidnog pristupa, britanski *The Sun* i njemački *Bild*.

Naposljetku, iznimno je važan element svakog tabloida reklamni i oglasni prostor, koji se temelji na masovnoj čitalačkoj publici. To je i razumljivo, jer taj profil tiskovina ne nailazi na bilo kakav materijalni vid državne ili javne potpore, već se poslovna politika mora isključivo zasnivati na prodaji i marketingu. Tabloide upravo u tom kontekstu od samih početaka prati i sklonost »reketarenju«, što je u biti kazneno djelo, doduše teško dokazivo, jer se temelji na neformalnim ucjenama oglašivača da će u slučaju reklamiranja biti pošteđeni bezobzirnog kopanja po svojim životima i karijerama.

Pojavom online novinarstva, tri desetljeća unazad, tabloidnost i »žutilo« dobivaju novi zamah. Veliko ubrzanje informativnih procesa, kao i dotad teško zamislivo umnožavanje broja medija i platformi preko kojih djeluju, dodatno su proširili prostor tabloidnog novinarstva. Više nije cilj objaviti provjerenu i vjerodostojnu vijest, već biti brži i intrigantniji od konkurenata, a sve netočnosti i nespretnosti ispravljat će se u hodu. Za većinu medija više ne važi ni pravilo da objavljuju relevantne informacije (tzv. »tvrde« vijesti), već se okreću laganim tabloidnim sadržajima, pogotovo sa skandalima te potresnim ili šokantnim događajima kao pozadinom. Danas je u medijskom svijetu sve učestalija teza da se novinarstvo na svjetskoj razini u sve većoj mjeri dijeli na polutabloidno i tabloidno, dok ono ozbiljno, analitičko i istraživačko, postaje sve marginalnije, u nekim zemljama gotovo izuzetak. Vrijeme je pokazalo da je Hrvatska sve očitiji primjer potonje prakse.

1.2. Pojava jugoslavenskih i hrvatskih tabloida

Globalni proces tabloidizacije medija nije mogao mimoći ni Hrvatsku. Za razliku od demokratskih država, pogotovo onih razvijenijih, taj je proces na hrvatskim prostorima kasnio gotovo jedno stoljeće. Razlog je tome bila činjenica da je Hrvatska, kao dio jugoslavenske federacije, punih 45 godina živjela u jednostranačkom komunističkom sustavu, koji je po politološkim spoznajama formalno bio totalitarni, dok je u realnosti imao i nešto ideološki olabavljenih autoritarnih značajki. Sve do raspisivanja prvih višestranačkih izbora i promjene društvenog sustava bilo je zabranjeno ili u praksi onemogućavano privatno poduzetništvo u medijima, pogotovo vezano uz informativne projekte.²

Konceptualno i sadržajno gledano, elementi tabloidizacije, koja je usko vezana uz privatizaciju medija, bili su u hrvatskom i jugoslavenskom tisku ipak prisutni i puno ranije, još od prvih dubinskih društvenih reformi sredinom 1960-ih godina. No, oni su ideološki bili tretirani kao ekscenčne pojave i obično su završavali promjenama uređivačke politike i smjenama odgovornih osoba. Rast naklade tiskovina sklonih senzacionalizmu, među koje je uoči Hrvatskog proljeća ubrajan čak i ugledni politički tjednik *Vjesnik u srijedu (VUS)*, predstavljao je, naime, otežavajuću okolnost za redakcije, jer je meta novinarske kritike i izvorište skandala bila komunistička elita, što svemoćna Partija nije mogla prihvatiti.

² Posljednji jugoslavenski premijer Ante Marković 1989. je potaknuo ubrzan razvoj tržišnog gospodarstva, zasnovanog na poticanju privatne inicijative, posljedica kojeg je iste godine bila i pojava prvog hrvatskog privatnog lista *Plavi oglasnik*, no vladajući Savez komunista je do početka 1990. onemogućavao osnivanje medija koji bi se temeljili na političkih i općedruštvenim sadržajima.

Kako se u nedemokratskim okolnostima i moglo oĀekivati, tabloid kao preciznije definirani medijski koncept u komunistiĀkom razdoblju nije ni korišten u hrvatskoj javnosti. Jugoslavija je, meĀutim, bila zemlja političkih apsursa, tako da se prvi formalno imenovani tabloid 1981. pojavio u Sarajevu, iako je Bosna i Hercegovina zbog sloŀene nacionalne strukture smatrana politički najrigidnijom jugoslaven-skom republikom. RijeĀ je o listu *As*, u Āijem je zaglavlju stajalo da je »prvi YU tabloid«, kojeg je utemeljio i godinama vodio sarajevski novinar Dŀevad HusiĀ. Prema modelu zapadnih zemalja, sara-jevski je tabloid izbjegavao političke teme i uglavnom se bavio aferama i zlosretnim sudbinama pozna-tih osoba, a naklada mu je u nekim razdobljima sezala i viŀe od 200 tisuĀa primjeraka. Bilo je, meĀutim, dovoljno da jednom prilikom prepíše imena iz telefonskog imenima u turistiĀkom srediŀtu Neumu da bi izazvao politički skandal drŀavnih razmjera, jer se javnost uvjerila da je licemjerni republiĀki duŀno-snici vlasnici veĀine tamoŀnjih vila i vikendica.

Āinjenica je da se *As* tada u priliĀnoj mjeri Āitao i u Hrvatskoj, gdje je imao i dopisniĀku mreŀu. Indikativno je da je voditelj hrvatskog dopisniŀtva bio Marinko BoŀiĀ, splitski novinar koji Āe uskoro trasirati put hrvatskih tabloida, dobro uoĀivŀi da ovdaŀnje okolnosti, za razliku od zapadnih medija, podrazumijevaju forsiranje političkih sadrŀaja. KoristeĀi ubrzani rasap vlasti, potporu uglednih javnih osoba iz pojedinih republiĀkih institucija, ali i kapital koji mu je dala tvrtka INA Tours, BoŀiĀ je 28. veljaĀe 1990. pokrenuo *Slobodni tjednik (ST)*, tabloid koji je u hipu mijenjao i radikalizirao medijsku sliku Hrvatske. List je u poĀetnom razdoblju zbog svoje izravnosti i bezobzirnosti imao veliki trŀiŀni uspjeh, pogotovo kako su rasle političke napetosti i prijjetnje vojnom intervencijom pobunjenih Srba i JNA, a joŀ su mu u veĀoj mjeri pogodovala dramatiĀne i iznimno kaotiĀne ratne okolnosti, u kojima nije mogla funkcionirati pravna drŀava. Tranzicijskoj javnosti ŀeljnoj senzacija i izravnih prozivanja ugled-nika i moĀnika, ŀto joj je u komunizmu bilo uskraĀivano, BoŀiĀ je ponudio najeksplicitniji izraz nacio-nalnog ekskluzivizma i revanŀizma, Āesto i krajnje iracionalnih političkih strasti.

UnatoĀ velikim oscilacijama prodaje, pojedini su brojevi BoŀiĀeva tjednika navodno tiskani u ogra-mnoj nakladi od 250 tisuĀa primjeraka. Neki istraŀivaĀi tvrde da su te brojke svjesno preuveličavane i mistificirane, tako da kao realnu brojku spominju »do 60.000 primjeraka«.³ *ST* je izlazio do pred kraj 1993., ŀto se simboliĀki poklapa s iznenadnom BoŀiĀevom smrĀu, iako su naznake ozbiljnog pada naklade i javnog utjecaja bile uoĀljive barem godinu dana unazad.

Jedinstveni je stav medijskih analitiĀara da se Āitanost *ST*-a, osim ruŀenja svih novinarskih standarda i poigravanja emocijama u okolnostima ratne psihoze, zasnivala na »nevjerojatnim manipulacijama, neistinama, fotomontaŀama i apsurdima koje je donosio«, uz svjesno promicanje političke, ideoloŀke i nacionalne nesnoŀljivosti i netrpeljivosti.⁴ Na stranicama BoŀiĀeva lista pojavljivali su se popisi navod-nih udbaŀa, kosovaca, Āetnika i jugounitarista, i to onih koji su ŀivjeli u naseljima pod hrvatskom kon-trolom. Posljedice su bile oĀekivane: novinske su »potjernice« dovodile do njihova progona i izbaciva-nja iz stanova, ali i likvidacija i iznuĀenih samoubojstava osoba za koje nije dokazana nikakva krivica. Zato su svjedoci toga vremena *ST* nazivali »smrtonosnim listom«, a pojedini Ālanovi uredniŀtva, pogo-tovo 1991., tvrdili su da je ta neĀasna praksa »u nacionalnom interesu«.⁵ Druga je pozornosti vaŀna karakteristika BoŀiĀeva lista bilo otvoreno »reketarenje«, kao i naplaĀivanje usluga blaĀenja pojedinih političkih duŀnosnika. Javna je tajna bila, s Āim su se *ST*-ovci takoĀer hvalili, da je »nacionalistiĀka« frakcija u vladajuĀem HDZ-u obilato financirala objavu brojnih tekstova protiv svojih suparnika iz »narodnjaĀke« i »tehnomenadŀerske« struje.

Boŀidar Novak, ugledni novinar u proljeĀarskom razdoblju i kasnije vrlo staloženi povjesniĀar hrvatskog novinarstva, ustvrdio je da se *ST*-ova »otkaĀenost« i beskrupuloznost zasnivala na promiŀlje-

³ Gordana ViloviĀ: *EtiĀki prijepori u Globusu i Nacionalu 1999.-2000.*, str. 31, Fakultet političkih znanosti Sve-uniĀiliŀta u Zagrebu, Zagreb 2004.

⁴ Isto, str. 30.

⁵ Koautor teksta kao svjedok toga vremena razgovarao je s pojedinim *ST*-ovim novinarima, inaĀe svojim ranijim kolegama iz drugih redakcija, koji su se otvoreno hvalili takvom praksom. PrisjeĀa se i muĀne situacije kad su stanari jedne zagrebaĀki zgrade sa srpskim imenima i prezimenima, ŀto je prepisano s poŀtanskih sanduĀiĀa, bez ikakvih povoda i dokaza kolektivno proglaŀeni »Āetnicima« i »snajperistima«, a meĀu njima se naŀao i kolega iz redakcije *Danasa*.

nom »nepoštivanju činjenica i prava građana na intimni život«. S vidnom je gorčinom zaključio, čemu je Božićev tabloid ponajbolje svjedočio, da je proglašenjem slobode novinskog izdavaštva stiglo »i grozničarsko novinarstvo koje je odavno egzistiralo na Zapadu«, ali da je specifičnost hrvatskog modela bila pogubna »sprega obavještajnih službi s listovima« u cilju »širenja dezinformacija tih službi i za ocrnjivanje napoželjnih osoba u javnom životu«. ⁶

Nije, dakle, bilo nikakve dileme da je Božićeva verzija tabloida sustavno gazila sve dotadašnje profesionalne i etičke vrijednosti, nerijetko se i ponoseći time. Osnivač *ST*-a je, ipak, u pojedinim novinarskim krugovima zadugo imao kulturnu ulogu i kao medijski je »prorok« bio inspiracija za druga tabloidna izdanja. Tako je Bojan Mušćet, koji ga je u listu naslijedio na glavnouredničkoj dužnosti, ustvrdio da je Božić bio »najinovativniji, najekscentričniji, najlukaviji i najneponovljiviji hrvatski novinar nakon Drugog svjetskog rata«, jer je u krakom razdoblju »uspio promijeniti žurnalističko lice Hrvatske«. ⁷ S druge strane, analitičar Danko Plevnik je to isto razdoblje imenovao kao »medijski demonizam, svojstven nacionalizmu i lumpeninteligenciji koju su uveli Marinko Božić i njegov *ST*«. ⁸

Kontroverzni Božić nije bio samo ikona i vodilja svojim suradnicima i radikalnom dijelu hrvatske političke scene. Krajem 1990. poslužio je kao inspiracija za pokretanje prvog koprivničkog tabloida, iza kojeg su u nepune dvije godine slijedila još tri konceptualno i kadrovski slična izdanja. Takvu spoznaju nimalo ne umanjuju istupi nakladnika prvog tabloida koji je s vremenskim odmakom od tri desetljeća kao glavne uzore naveo globalno poznate britanske tabloide, ali nije negirao ni tadašnju fascinaciju Božićevim projektom. ⁹ Koliko je Božićev konceptualni utjecaj bio snažan, dovoljno govori podatak da se u *Koprivničkom magnumu* pojavio i veći intervju s njim, bez ikakve kritičke distance, kao i tekst koji mahom neupućenoj lokalnoj publici objašnjava što mogu očekivati i kako treba konzumirati tabloidne sadržaje. Nesporno je da su tabloidi, unoseći neke nove standarde i senzibilitete, trajno promijenili ulogu i shvaćanje medija i u koprivničkoj Podravini.

1.3. Karakteristike koprivničkih tabloida s početka 1990-ih godina

Kad analiziramo sva četiri tabloida koji su u Koprivnici obilježili burni i traumatični početak 1990-ih godina (*Koprivnički magnum*, *Novi magnum*, *Super magnum* i *Podravski tjednik*), što se poklapa sa stvaranjem nacionalne države i promjenom društvenog poretka, lako je uočiti puno zajedničkih karakteristika. Sve listove osmišljava, uređuje i velikim dijelom piše gotovo isti novinarski i suradnički krug, ali su se u tom relativno kratkom razdoblju brzo mijenjale okolnosti izlaženja, koje su dovodile do promjena nakladnika i mijenjanja političkog raspoloženja prema pojedinim redakcijama. U spomenuta je četiri tabloida u tri navrata bio isti glavni urednik, Mladen Pavković¹⁰, dok se u dva slučaja pojavljuje isti nakladnik, Centar mladih – Omladinska zadruga Koprivnica. Sukladno tome, u tri lista predvođena istim glavnim urednikom autorski i svjetonazorski dominiraju i isti autori. Uz Pavkovića, bili su to Ivan Peterlin, Slavko Fijačko, Ivan Šitum. Branko Pleše, uz grafički i fotografski potpis Vladimira Kostjuka. I većina autora iz četvrtog lista, *Super magna*, oprobala se u nekom od Pavkovićevih listova. Bitno je pripomenuti da se glavnina te uredničke i autorske ekipe profilirala još 1971. u zapaženom i političkim pritiskom ugašenom lokalnom omladinskom listu *Susreti*.

Ako se analiziraju sva četiri koprivnička tabloida, slabije upućeni čitatelj zacijelo je imao dojam da čita isti tabloid, samo što se u svakom narednom izdanju povećava razina autorske gorčine, negativnih strasti i potrebe za denunciranjem i osudama svih političkih neistomišljenika. Gotovo redovito je to

⁶ Božidar Novak: *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću*, str. 964, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb 2005.

⁷ Gordana Vilović: *Etički prijepori u Globusu i Nacionalu 1999.-2000.*, str. 30, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2004.

⁸ Isto, str. 31.

⁹ Razgovor s Davorom Kapustom, izdavačem *Koprivničkog magna*, 13. lipnja 2021.

¹⁰ Mladen Pavković bio je u tom razdoblju profesionalni novinar tvorničkog lista *Podravka*, a zanimljivo je da je kao dragovoljac Domovinskog rata u listopadu 1991. pokrenuo i list *Gardist*, prvo vojno glasilo u Hrvatskoj, koje zbog svojih tematskih specifičnosti, reguliranog financiranja i načina distribucije nije predmet ove analize.

činjeno metodom nalaženja nekih spornih detalja iz njihovih prošlosti, ali i neprihvatljivim prebrojavanjem »krvnih zrnaca«. Posebno se to odnosilo na lokalne dužnosnike srpske nacionalnosti. Objavljivane su liste podobnih (»popularnih«) i nepodobnih (»nepopularnih«) Koprivničanaca, izravno tražene razne kadrovske promjene, fabricirane su razne afere, omalovažan je i grubo ismijavan rad svih koji nisu prihvaćali takav način razmišljanja. Novinski je prostor osiguravan svakome tko je mogao ponuditi neki negativni sadržaj, pogotovo ako se to odnosilo na komunističko razdoblje ili nezadovoljavajuće djelovanje HDZ-ovih dužnosnika. Redakcije koprivničkih tabloida željele su se prikazati uzornijim, radikalnijim, informiranijim, odlučnijim i kvalitetnijim braniteljima nacionalnih interesa od stanaka na vlasti i u većem dijelu oporbe.

U pozadini je takvog pristupa, po metodologiji rada identičnog onom u Božićevom tabloidu, bilo otvaranje prostora za političku i izbornu afirmaciju onih koje su redakcije tih tabloida smatrale prihvatljivijem rješenjem za Koprivnicu i Hrvatsku. Na njima su, jasno, bili njihovi članovi i istomišljenici. Upravo je to u ljeto 1992., kad su održani predsjednički i parlamentarni izbori, dovelo do propasti i posljednjeg od navedenih koprivničkog tabloida, tada već politički ozloglašenog *Podravskeg tjednika*. Iz takve se prakse djelomično može izuzeti samo *Super magnum*, makar je koncepcijski i autorski koristio iste tabloidne obrasce, no izdavač i uredništvo nisu imali želje i hrabrosti ulaziti u nezahvalna politička razračunavanja, već su težili socijalnim sadržajima, bizarnostima i zabavi.

Razumljivo je da takvo prozivačko i prokativnačko novinarstvo, koje se u medijskoj praksi slikovito naziva i »vađenjem crijeva«, imalo za posljedicu da se većina autora, poput onih iz *ST*-a, trajno skrivala iza pseudonima te nejasnih inicijala. Brojni su tekstovi, mahom oni politički i ideološki najžešći, ali mahom bez provjere činjenica o kojima su bez zadržke izvještavali, ostali i nepotpisani, izražavajući redakcijski stav.

Na taj su se način u koprivničkom medijskom prostoru redovito pojavljivali potpisi nepostojećih autora, od kojih su neki oblikovani po načelu više ili manje uobičajenih hrvatskih imena i prezimena, poput Ivana Šarića, Ivana Radotića, Marije Mesarić, Nevenke Levak, Nevie Rogić, Gordane Fijačko, Josipa Slunjskog, Stjepana Žunića, Nikole Lončara, Kornelije Musić ili Ivana Jagara. Neki su pseudonimi trebali ironično sugerirati temu određenog tekstu, primjerice S. Grünwald i Trpimir Brankić, drugi su sugerirali tematsku ili obiteljsku sponu s lokalnom sredinom, kao Karlek i Ivo Ždalski. Pojedinci su ironizirali vlastitu društvenu poziciju, na što sugerira pseudonim Ferdo Prikraj, a bilo je i onih koji su aludirali na osobe problematičnog identiteta, recimo Stevo Kotura i Rajko Vukmirica. Duhovito je, nasuprot tome, zvučalo potpisivanje tekstova s Krležinim tragičnim domobranskim likom Vidom Trdakom. Uzimani su i tekstovi davno preminulih autora, recimo već desetljećima potpuno zaboravljenog Imbre Štivića, Poanta je bila u tome da njihovi radovi dobiju drugi povijesni kontekst, kontrirajući recentnim političkim stavovima.

Još je veći bio raspon korištenih inicijala, koji nemalim dijelom nisu odgovarali imenima osoba za koje je izvjesno da su punile novinske stupce. Analizom stila i leksika moglo bi se zaključiti, iako to nije moguće precizno ustvrditi, da je iste pseudonime i inicijale, ovisno o redakcijskim potrebama i okolnostima, koristilo i više autora. Razlozi za takvu netransparentnost ponekad su bili vrlo prozaični, jer su autori iz novinarskih krugova i pojedinih institucija i službi bili svjesni da će im rad u tabloidima biti na radnim mjestima doživljen negativno, vjerojatno i s nekim sankcijama, a anonimnost ih je činila »hrabrija« i sklonijima radikalizaciji stavova.¹¹ Iako se može raditi i o fenomenu svjesnog zaborava, neki su novinari, pogotovo iz tadašnjeg tabloidima omraženog *Glasa Podravine* i dopisništava zagrebačkih medija, tvrdili kako su pojedini tekstovi potpisani njihovim imenima samo zato da bi im se naštetilo u njihovim redakcijama i zbunilo širu javnost.¹²

¹¹ Riječ je o fenomenu koji je gotovo identičan današnjim ekstremističkim i vulgarnim komentarima ispod tekstova na portalima i društvenim mrežama, čiji su autori ogromnim dijelom potpisuju isključivo pseudonimima.

¹² Razgovor s Jovom Rojčevićem, tadašnjim dopisnikom *Večernjeg lista*, 10. kolovoza 2022., koji je tvrdio da s tabloidima nikad nije surađivao, a u *Koprivničkom magnumu* se ipak navodi kao autor. Ista je metoda bila primjenjivana i lažnim potpisivanjem novinara *Glasa Podravine* Dragana Desnice. Ivo Čičin Mašansker je u razgovoru vođenom 12. kolovoza 2022. napomenuo kako je u *Podravskom tjedniku* potpisan kao autor teksta

Ipak, vrhunac je uredničkog cinizma bilo stavljanje pod politički najproblematičnije i zbog razbacivanja svakovrskih optužbi na račun pojedinaca i institucija utužive tekstove akronim POS, što je trebalo značiti »Podravska obavještajna služba«. Njime ne samo da su u *Podravskom tjedniku* bile potpisane brojne »potjernice«, već je POS stavljen i u impresum lista. Nekima je to zvučalo kao duhovita dosjetka, ali je bilo i onih kojima je već i samo spominjanje »obavještajne službe« sugeriralo da bi tu mogla biti riječ i o sprezi s obavještajnim podzemljem, koje je posebno dolazilo do izražaja u Božićevom *ST-u*. Čini se da potonja opcija nije bila na djelu, no i samo je asociranje na takvu mogućnost u dijelu javnosti stvaralo priličnu nelagodu.

Poseban je istraživački problem, za koji nema podataka, ponajprije arhivskih, financijska konstrukcija za tiskanje tabloida i plaćanje njegovih honorarnih urednika i suradnika. Nepoznat je i obim i raspon dogovoreanih honorara. Moglo bi se ustvrditi da se u sva četiri spomenuta lista izdavačka logika temeljila na njihovim rezultatima prodaje te ostvarenim marketinškim aktivnostima. Izvjesno je da nikakvih početnih ulaganja, koja bi bila preduvjet stabilnog izlaženja u razdoblju snalaženja na tržištu¹³, nije bilo. Uspjeh prethodnog broja bio je jedini garant za izlazak narednog broja, a minusi u poslovanju u pravilu su nakon gašenje lista ostajali nenaplativi. Dio eventualnih potraživanja tiskara i ostalih dobavljača bilježio se u poslovnim knjigama nakladnika, no negativni su poslovni trendovi baš iz tih razloga prije njihova eskaliranja dovodili do brzih odluka o prekidu izlaženja. Nedostatku preciznih računica o isplativosti projekata pridonosili su i veći rasponi u broju tiskanih stranica, koje su iz lista u list, ovisno i u oglasnom prostoru, uglavnom varirale od skromnih 12 pa do tada prilično ambiciozne 32 stranice.¹⁴

Usmjerenost na rezultate prodaje dolazila je do izražaja u cijeni pojedinog primjerka, pogotovo ako se ona promatra u usporedbi s *Glasm Podravine*. Tako je *Koprivnički magnum* u tim inače inflatornim vremenima krenuo s cijenom od 18 dinara, dok se lokalni tjednik prodavao po 10 dinara. Još je veća razlika bila između *Novog magna* i spomenutog tjednika, 25 prema 15 dinara. Poučeno ranijim iskustvima o navikama i financijskim mogućnostima kupaca lokalnih glasila, tek je *Podravski tjednik*, uz jednaki broj stranica, odlučio držati *Glasmu* cjenovnu razinu pa su oba isprva stajala po 30 novouvedenih hrvatskih dinara.

Najnezahvalnije je govoriti o nakladama listova. Brojke su se svjesno skrivale i zanačljivo, uz uobičajene fraze o tome kako je pojedini tabloid jedva dočekan i razgrubljen na kioscima te da su se u redakciju javili oni koji nisu uspjeli nabaviti svoj primjerak. Prema ne baš pouzdanim procjenama svjedoka tih zbivanja, tabloidi su se, osim možda ambicioznije procjene prvog broja svakog novog projekta, navodno tiskali u rasponu od 1500-3000 primjeraka, s nepoznatom remitendom i čestim korekcijama brojki. Jedinu informacija o nakladama vezanu uz sve spomenute listove nalazimo u faksimilu molbe Marijana Ivančana za direktorsku poziciju u *Glasm Podravine* iz 1991., koju je naknadno objavio *Podravski tjednik*. Novoizabrani je direktor lokalnog tjednika ustvrdio da se *Novog magna* prodavalo 2500 primjeraka, a lista čije je kormilo preuzeo 4500 primjeraka.¹⁵ Može se pretpostaviti da je za direktorsku poziciju favorizirani Ivančan, tada i HDZ-ov saborski zastupnik, podatke dobio iz koprivničke medijske kuće, budući da je ona bila nakladnik oba lista. Iz tog se podatka može zaključiti da naklada druga dva tabloida koje je uređivao Mladen Pavković zacijelo nije premašivala tu brojku, jer je *Novi magnum* zbog korištenja uhodane prodajne mreže svoga nakladnika tada imao najpovoljnije distribucijske uvjete, a i brojem suradnika i obimom bio je bogatiji od prvog i trećeg tabloida, uključujući

koji je ideološki napadao brata njegove supruge Marijana Špoljara, a njegovi su inicijali bili pod još nekim tekstovima usmjerenim prema osoba s kojim je bio u prijateljskim odnosima.

¹³ Usporedbe radi, nova izdanja kod novinskih izdavača, za što je desetljećima najbolji primjer bila kuća *Vjesnik*, imala su dogovoreno financiranje za razdoblje od šest ili dvanaest mjeseci, nakon kojeg se tražila tržišna samodostatnost. Slični je pristup u komunističkom razdoblju, nerijetko i u uvjetima tržišnog gospodarstva, metodom sufinanciranja iz proračuna lokalne samouprave, primjenjivan i za lokalne medije, u čijem su se vlasništvu nalazili.

¹⁴ *Koprivnički magnum* je krenuo s 28 stranica, *Novi magnum* s 32, a tek je *Podravski tjednik* prihvatio realniji troškovni okvir od 12 stranica.

¹⁵ *Podravski tjednik*, br. 2, 19. veljače 1992., »Masturbacija u molbi«, str. 4, potpis POS.

tu i marginalni *Super magnum*. Indikativno je da redakcija *Podravskog tjednika* nije osporavala te brojke.

Posebna je tema i oglašavanje u koprivničkim tabloidima. Treba naglasiti da je tek njihova pojava, povezana i s postkomunističkim procvatom malog poduzetništva, na velika vrata uvela marketinški princip kao barem jednako vrijedan za rezultate poslovanja kao i prodaja na kioscima. *Glas Podravine*, kao desetljećima jedini lokalni tjednik, temeljio je poslovanje na nakladi, ali i činjenici da je kao informativno glasilo redovno dobivao dotacije općinskih vlasti. Zato njegovo izlaženje i materijalna prava zaposlenika i suradnika nikad nisu bili upitni. Veće marketinške aktivnosti bile su uobičajene samo uoči državnih blagdana, pogotovo novogodišnjih, jer su čestitanja čitateljima godinama bila dio nepisanih medijskih pravila.

Tek s *Koprivničkim magnumom* i *Novim magnumom* započelo je razdoblje intenzivnijeg reklamiranja brojnih novoosnovanih obrta i privatnih tvrtki, osobito u domeni ugostiteljstva i trgovine. U analizi pojedinih tabloida dat ćemo brojčane usporedbe marketinškog prostora s onim u dotiranoj koprivničkom tjedniku. *Glas Podravine* je iz prevage marketinških aktivnosti u spomenutim tabloidima izvukao određene pouke, tako da je razlika u broju objavljenih oglasa u odnosu na *Podravski tjednik* tijekom 1992. svedena na minimum. Doduše, poduzetnica je euforija zbog ratnih okolnosti i prateće gospodarske krize tada osjetno splasnula, što je išlo mahom na štetu dotad poduzetnijih tabloida, pa je dio reklamiranih obrta i tvrtki već završio u blokadama ili stečajevima.

Za analizu poslovanja indikativna su dva slučaja koja su proizlazila iz suprotnih financijskih interesa izdavača i redakcija koprivničkih tabloida. Neslaganje oko troškova i načina raspolaganja financijama u *Koprivničkom magnumu* već je nakon tri broja doveo do smjene, makar i u formi iznuđene ostavke, glavnog urednika, što je značilo i odlazak dijela suradnika. To je, prema očekivanjima, u kvalitativnom i tržišnom smislu dodatno oslabilo list, tako da je izdavač nakon dodatna tri broja donio odluku o definitivnom prestanku izlaženja. Izašlo je, dakle, samo šest brojeva.¹⁶

Slučaj *Novog magna* još je kompleksniji. Tu je nakladnik bila lokalna medijska kuća *Glas Podravine*, čija je uprava, svjesna da se time osigurava i od potencijalne konkurencije nekog privatnog nakladnika, bila spremna snositi rizik izdavanja. No, kad je u izdavačkoj kući došlo do promjene direktora, svjesno potencirani financijski problemi lista poslužili su kao opravdanje za političku odluku HDZ-ove općinske vlasti, u formalnom smislu samo »preporuku«, da prestane s izlaženjem njima nenaklonjenog tabloida.¹⁷ Samo u trećem Pavkovićevom tabloidu, *Podravskom tjedniku*, iako je u marketinškom smislu bio najskromniji, u motivima gašenja nisu bili posebno apostrofirani poslovni argumenti. List je, naime, svoj politički i moralni kapital uložio u izbornu utrku pa su zbog loših rezultata svojih favorita izgubili povjerenje nemalog dijela čitatelja, oglašivača i neimenovanih sponzora. O razlozima prestanka izlaženja četvrtog tabloida, *Super magna*, suvišno je i govoriti, jer su nedostadni marketinški rezultati bili povezani s neatraktivnim i zanatski loše realiziranim sadržajem.

Treba, ipak, naglasiti da bi koprivnička medijska scena, gdje je u razdoblju 1945.-1990. dominiralo politički kontrolirano novinarstvo, s manjim »incidentima« poput provokativnih omladinskih listova *Susreti* i *LOK*, bez spomenutih tabloida bila osjetno siromašnija. Lokalni je tjednik bio svojevrsni simbol birokratiziranog, uličnim rječnikom i »uškopljenog« novinarstva, poslovično nespreman za osjetnije političke i kvalitativne iskorake. Kad je to pokušao krajem 1980-ih godina, potaknut naglim slabljenjem komunističkog sustava, brzo je bio zaustavljen i od novih hrvatskih vlasti vraćen pod stranačku kontrolu.

Na taj se način dogodilo da su spomenuti tabloidi, unatoč svim svojim manama, bili jedina nada za razvoj neovisnog novinarstva. Razne profesionalne nekorektnosti i gaženja ljudskih prava nisu umanjile

¹⁶ Razgovor s Davorom Kapustom, izdavačem *Koprivničkog magna*, 13. lipnja 2021. U njegovu je slučaju zanimljiv fenomen selektivnog pamćenja. Ne može se prisjetiti detalje te odluke, a danas je uvjeren da je tržišni interes za listom bio solidan. Ne sjeća se ni sukoba s prvim glavnim urednikom oko financijskog poslovanja. Time na posredan način dovodi u pitanje i motive prestanka izlaženja *Koprivničkog magna*.

¹⁷ Detaljno o politički motiviranom gašenju *Novog magna* u *Podravskom tjedniku*, br. 1, 12. veljače 1992., »'Krojači' su odlučivali o sudbini *Magna*«, str. 4, nepotpisano. Treba spomenuti da je uredništvo, koje je u oba tabloida bilo gotovo identično, *Novi magnum* proglasilo prvim zabranjenim listom u neovisnoj RH.

objektivnu spoznaju da se bez njih ne bi otvorile godinama potiskivane teme i afere, uz prezentiranje nerijetkih zanimljivih intervjua, kao i naturalističkih reportaža s društvenih margina gdje dotad koprivnička novinarska noga nije kročila. Nadalje, ne bi bilo ozbiljnog propitkivanja djelovanja i vlasti i oporbe, iznošenje na vidjelo nepriličnog i bahatog ponašanja pojedinih uglednika, ali i ukazivanja na nebrigu odgovornih za lokalne interese i društveni standard u najširem smislu te riječi. Političari su napokon morali davati odgovore na javna prozivanja, a konkurentski lokalni je tjednik bio prisiljen pozabaviti se temama koje je zbog vlastitog oportunitizma predugo ignorirao. Pokazalo se da su upravo provokacije bile preduvjet bilo kakvih medijskih pomaka.

2. KOPRIVNIČKI MAGNUM (PROSINAC 1990. – SVIBANJ 1991.)

Ne postoji suglasje oko pitanja je li nakladnik prvog koprivničkog tabloida tražio pogodni tim koji bi ga pokrenuo, ili se prvo stvorilo uredničko i autorsko jezgro koje je tražilo svog izdavača. Istina je zacijelo i ovoga puta bila negdje na pola puta. Hrvatski je medijski prostor te prijelomne 1990. bio suočen s fenomenom Božićevog tabloida, koji je svojom beskrupuloznošću rušio sve novinarske barijere, ujedno se hvaleći iznimno dobrim poslovnim rezultatima i gotovo nestvarno visokim honorarima. Dojam je bio da netko, i to nakon više desetljeća politički sputavanog novinarstva, treba samo uzeti čitanost i novac koja mu se nudi.

Nitko još nije razmišljao o dosezima ograničenog lokalnog tržišta, kao i manjkavoj sklonosti provincijalnog čitatelja, odgajanog na konzumiranju sadržajno skučenih informativnih medija, da kupuje senzacionalističke sadržaje koji često propituju i njegove mahom konzervativne moralne vrijednosti. Činjenica je, stoga, da je i najneambiciozniji i sadržajno iznimno tanak broj lokalnog tjednika bio prodavaniji od bilo kojeg najzanimljivije uređenog i tematski bogatog tabloida. Trebale su gotovo dvije godine kako bi nakladnici shvatili da su zagrebačke i koprivničke medijske realnosti jako različite.

Osnivač i izdavač *Koprivničkog magna*, u čijem je zaglavlju stajalo da je »najbolji koprivnički tabloid«, bio je Centar mladih - Omladinska zadruga Koprivnica, koja je proizašla iz tada već raspuštenog Saveza socijalističke omladine. Centar je vodio poslove Student servisa i u svojoj zgradi na Trgu mladosti iznajmljivao poslovne prostore, što mu je, uz dotacije lokalnih vlasti za neke projekte, omogućavalo lagodno funkcioniranje.¹⁸ Direktor Centra mladih bio je politolog Davor Kapusta, koji je imao i medijske ambicije.¹⁹ Osigurao je sredstva za pokretanje prvog koprivničkog tabloida, ali je očekivao i brzi povrat svog ulaganja i solidni profit. Pokazat će se da rasplet tog nakladničkog projekta nije bio sukladan očekivanjima, što jer važno i za redakciju prvog lokalnog tabloida.

U impresumu *Koprivničkog magna* stajalo je samo nekoliko imena, a pokazalo se da ni broj suradnika nije velik, što je bilo razumljivo za uspoređivi ritam jednog mjesečnika. Uz Kapustu kao predstavnika izdavača, glavni je urednik, ali na honorarnoj osnovi, bio Mladen Pavković, urednik deska bio je iskusni novinar Ivo Čičin-Mašansker, koji je zbog restrukturiranja dopisničke mreže u kući *Vjesnik* ostao bez stalnog zaposlenja, dok je urednik fotografije i grafičko-tehničke opreme bio Podravkin afirmirani dizajner Vladimir Kostjuk. Bila su to jedina tri objavljena urednička imena, no i tu su prema uobičajenom tabloidnom obrascu bili i »odvjetnici lista«, njih čak trojica: Zvonimir Lipnjak, Mladen Hrženjak i Stanoje Marinović.

Prvi je broj tabloida, datiran 20. prosinca 1990., bio svjesno tempiran uoči božićnih i novogodišnjih blagdana, s ciljem da u okolnostima bujanja obrta i tvrtki odmah prikupi što veći broj reklama i oglasa, jer bi takav agresivni start olakšao i daljnje poslovanje. U tome je dijelom i uspio, jer su marketinški sadržaji na početnih 16 tiskanih stranica zauzimali oko četvrtine ukupnog prostora.²⁰ Već u broju 3

¹⁸ Razgovor s Bernardom Gadanec, zaposlenicom Centra mladih i tajnicom redakcije *Koprivničkog magna*, vođen 16. kolovoza 2022.

¹⁹ Kapusta je ubrzo nakon *Koprivničkog magna* pokrenuo tabloid *Super magnum*, 1995. osnovao je *Radio Dravu*, bio je i inicijator pokretanja *Podravske lista*, ali u realizaciju projekta nije ušao, a od 2004. je izdavač i glavni urednik marketinški usmjerenog lista *Regional*.

²⁰ Izražavanje postotka marketinškog udjela u ukupnom sadržaju pouzdaniji je način mjerenja od broja oglasa, s obzirom na njihove različite formate, u rasponu od cijele reklamne stranice pa do skromne šesnaestine

reklamni je prostor narastao na 36 posto obima lista, što je osjetni skok na naraslih 28 tiskanih stranica. Usporedbe radi, sličan je postotak marketinškog sadržaja u istome razdoblju imao i *Glas Podravine*, ali na samo tiskanih 16 stranica. Interesantno je da lokalni tjednik, predvođen direktorom Zvonimirom Kušenićem i glavnim urednikom Ivanom Peterlinom, *Koprivnički magnum* nije smatrao ozbiljnijom konkurencijom. Dokaz je tome bio i podatak da je Pavković u isto vrijeme bio i *Glason* stalni suradnik. Time je, međutim, puno razumljivije ono što se u nakladničkom i uredničkom smislu događalo oko pokretanja *Novog magnuma*, kasnije i *Podravskeg tjednika*, kad je vodeći dvojac iz lokalnog tjednika izravno ili posredno postao dio Pavkovićevog projekta.

Naslovnica prvog broja *Koprivničkog magnuma* odmah je upozorila da će Pavkovićev tabloidni model biti spoj političkih provokacija, afera i naglašenog poigravanja erotikom, nerijetko i na samoj granici pornografije.²¹ To je za čitatelje, navikle na ozbiljne i u pogledu iskazivanja seksualnosti iznimno čedne informativne tiskovine u socijalističkom razdoblju, predstavljalo nemalo iznenađenje. Glavni urednik je u kratkom uvodniku, ali tiskanom na posljednjoj stranici, naglasio da *Magnum* »ništa neće obećati, on će vam - dati«, »otkrivajući sve ono što se još uvijek - šapuće«. Najavio je da će u listu surađivati »doista najbolji«, a manje uspješni dobit će »materijale za ogovaranje«.²²

Na žutoj naslovnici, koja je svojom naglašenom simbolikom mnoge odmah iznenadila, bila je foto-montaža sa ženskom osobom u prvome planu i franjevačkom crkvom kao pozadinom. Žena koja je asocijala majku s osmijehom je promatrala golišavu bebu. Kontroverza se očitovala u tome što se pokraj bebe, kao izraza rođenja medijskog projekta, nalazio revolver Magnum, a u kutu je bila čestitka: »Sretan Božić želi Vam *MAGNUM*«. Tako je naziv lista, u latinskom prijevodu »velik«, dobio i dodatno značenje, jer je Magnum i jedno od najrazornijih ručnih oružja iz brojnih krimića, pogotovo nakon što ga je globalno proslavio filmski serijal *Prljavi Harry*. Dojam je da se uredništvo koprivničkog tabloida, kao i onih koji su slijedili, trudilo da opravda tu »revolverašku« konotaciju. Uredništvu ni ta simbolička razina nije bilo dovoljna pa je objavilo i tekst »Kako do 'Magnuma'«, kojim je građane uputio kako se mogu legalno naoružavati.²³

stranice, ponegdje i minimalizirane pasice s logotipom određene tvrtke.

²¹ *Koprivnički magnum*, br. 1, 20. prosinca 1990., str. 1.

²² Isto, »Pismo urednika«, str. 16, potpis Mladen Pavković.

²³ Isto, D.R., str. 5.

Prva na naslovnici najavljena tema bila je špekulacija hoće li se u Koprivnici legalizirati »najstariji zanat« pod naslovom: »Javna kuća kao javno poduzeće«. Na naslovnici je u kontekstu te okašnjele koprivničke seksualne revolucije bila i fotografija ženskog modela s eksplicitno prikazanim prsima i genitalijama kao ilustracija za top-listu »popularnih i nepopularnih« građana Koprivnice. U listu je, inače, bilo još nekoliko fotografija obnaženih djevojaka, od kojih je duhovitosti pokušavala stremiti ona na kojoj jedna od njih ispred lica drži u nekoliko tekstova ismijavani *Glas Podravine*. Kasnije se pokazalo da je sve brojeve karakterizirao latentni seksizam, koji je u to vrijeme i u širim hrvatskim okvirima bio uobičajena pojava, bez prave javne osude i pravnih konzekvenci.

Najavljena je i prva ikada objavljena reportaža iz gradskog franjevačkog samostana, a ukazano je i na novinarske posjete obiteljima predsjednika općine Zdravka Mikotića i proslavljenog rukometnog trenera Josipa Samaržije. Opravdanje tabloidnog statusa proizlazilo je i iz bizarne priče o »letećim tanjurima iznad Koprivničkog Ivanca«.

Spomenuta top-lista nije ovisila o rezultatima anketiranja građana, već se iz broja u broj mijenjala sukladno raspoloženju uredništva, pogotovo vezano za pozitivne ili negativne komentare o novome tabloidu. Veliko je prebacivanje s jedne na drugu listu ovisilo i o pristanku ili odbijanju njihovih institucija i tvrtki da se reklamiraju u *Koprivničkom magnumu*. Inače, za veći dio negativne top-liste nije bilo puno dilema, s obzirom da su tu dominirali mahom smijenjeni dužnosnici iz netom okončanog komunističkog razdoblja. Na udaru se našao i bivši republički partijski lider i federalni predsjednik Mika Špiljak, jer ga je općinsko partijsko vodstvo 1980-ih godina proglasilo i počasnim građaninom Koprivnice.²⁴

Poznato je da su upravo Špiljak i bivši Podravkin generalni direktor Pavle Gaži početkom 1980-ih godina bili u dramatičnom i za političke odnose u Hrvatskoj dalekosežnom sukobu, koji je doveo i do smjene potonjeg kao tadašnjeg republičkog sekretara SUP-a. No, i Gaži je u istom tom broju *Koprivničkog magnuma* grubo ismijan i optužen kao potencijalni od JNA protežirani »gubernator Hrvatske«. Iako njegovo ime nije eksplicitno navedeno, tekst u formi fiktivnog intervjua, a i potpisan srbiziranim pseudonimom »Slobodan Ristić«, nije ostavljao nikakvu mogućnost da čitatelj ne bi shvatio o kome je bila riječ. Pojednostavljeno rečeno, Gaži je tu optužen za jednog od inicijatora navodnog u Beogradu pripremanog državnog udara. Krajem burne 1990. godine nije moglo biti teže optužbe na račun nekog građanina Hrvatske, ali prokazivani je Gaži u tim okolnostima bio unaprijed osuđen na šutnju.²⁵ Nije razlog tome bila nespremnost za objavu odgovora, jer svaka redakcija tabloida to i priželjkuje, već racionalna spoznaja da polemiziranje u takvoj tiskovini optuženom pojedincu donosi i dodatne neugodnosti.

Idući je broj *Koprivničkog magnuma* prema predviđenoj dinamici tiskan krajem siječnja 1991., a čitateljska je žed za senzacionalizmom rezultirala povećanjem obima na 26 stranica.²⁶ Eskalacija jugoslavenskih političkih napetosti osjetila se i u koprivničkom mediju, koji je još žešće krenuo u obračun sa svojim neistomišljenicima, pretvarajući ih u osobe koje su navodno opasne po lokalnu zajednicu. Naslovnicom je dominirala fotomontaža na kojoj je gradska panorama bila prekrivena paukovom mrežom. Naslov je zvučao još intrigantnije, zacijelo i zlokobnije: »Tko je htio plesti mreže?« Na to se nadovezalo i jednako intonirano pismo čitatelja »'Veliki dečko' i mali provincijalci«.²⁷

Bio je to nastavak na kratki komentar iz prvog broja pod karakterističnim naslovom »Trač mjeseca«, u kojem je neimenovani autor bez ikakve suvisle argumentacije optužio koprivničkog sveučilišnog profesora i člana općinskog Izvršnog vijeća Dragutina Feletara da namjerava preuzeti kontrolu nad svim lokalnim medijima.²⁸ Povod je ovoga puta bio intervju koji je Feletar dao čakovečkom tjedniku *Medimurje*. Autor ga je, pojednostavljeno rečeno, optužio za netočno tumačenje povijesnih zbivanja tijekom

²⁴ Isto, »Špiljak i Koprivnica? Kao more i Šoderica«, nepotpisano.

²⁵ Isto, »Nakon puča – tko gubernator Hrvatske«, str. 6. Očita je stilska nespretnost pa se može pretpostaviti da je u naslovu nakon riječi »tko« trebalo stajati »će biti«.

²⁶ *Koprivnički magnum*, br. 2, 22. siječnja 1991.

²⁷ Isto, str. 15. Prvi je potpisan s Nikola Lončar, a drugi s »važ, nadam se, stalni suradnik Stjepan Žunić«.

²⁸ Isto, br. 1, str. 16.

Hrvatskog proljeća, žučljivo negirajući i njegove znanstvene dosege te dugogodišnje djelovanje u raznim kulturnim institucijama, dok je u navedenom pismu označen kao osoba koja je i politički opasna za građane koprivničke općine. Ni Feletar, dakako, nije imao potrebe polemizirati sa svojim tendencioznim kritičarima skrivenim iza pseudonima. Ogorčen izostankom adekvatnih reakcija lokalnih vlasti na takve insinacije, dao je ostavku na članstvo u općinskom Izvršnom vijeću. No, i nadalje je bio redovna meta napada, zacijelo i najčešća, u svim tabloidima koje je Pavković uređivao.

Taj je broj obilježio i napad na Josipa Volfa, dotadašnjeg direktora Sloge, kojeg je tabloid optužio za veliku krizu poslovanja i otpuštanje radnika u toj za masovno zapošljavanje lokalnog stanovništva dotad važnoj tvornici obučee. Zamjerana mu je »podobnost« u komunističkom razdoblju i navodno samovoljno donošenje poslovnih odluka. Tituliran je »druže Volf« i postavljeno mu je pitanje spava li mirno. Kao olakotna okolnost nije mu uzeto to što su svi hrvatski obučari do uvođenja fiksnog tečaja njemačke marke u siječnju 1990. opstojali samo zahvaljujući »šticungu«, odnosno prodaji deviza po povoljnijem kursu od službenog, zbog čega je cijela ta industrija, gotovo isključivo temeljena na ručnom radu brojne nekvalificirane radne snage, ubrzo propala.²⁹

U tekstu karakterističnog naslova »Sva Tetkina dječica« opisano je, iako bez izravnog navođenja imena, političko djelovanje Jelice Radojčević, dugi niz godina najmoćnije koprivničke komunističke dužnosnice. Naglasak je, međutim, bio na »dečecima«, dakle političkim i direktorskim kadrovima za čiji se uspon sve do prvih višestranačkih izbora najzaslužnijom smatrala ironizirana »tetka«. I tu su se, unatoč izostanku imena, svi apostrofirani lako mogli prepoznati, od općinskog predsjednika pa do direktora najvećih koprivničkih tvrtki.³⁰ Ista je umirovljena političarka bila spomenuta u još jednom kraćem tekstu, gdje joj je zamjereno što nakon uvođenja demokracije ne odgovara na česte prozivke.³¹

S tim je brojem krenula i medijska kampanje za uklanjanje partizanskog spomenika sa središnjeg koprivničkog trga. Popraćeno je to i anketom, gdje su neki građani navedeni imenom, s obzirom da su bili bliski komunističkoj vlasti, a drugi samo inicijalima. Svi su u osnovi poduprli tu ideju.³² Siječanjsko je izdanje obilježilo i nekoliko ekološki usmjerenih tema, opet pod pseudonimima, gdje je koprivnički Komunalac nazvan »silom zla«. Bio je to, ipak, jedan od početnih medijskih iskoraka u iznimno složene probleme oko zbrinjavanja otpada. Socijalnu je domenu karakterizirala reportaža iz romskog naselja »Pasji život«, a reportažno je intonirana i topla priča o obitelji Ivana Mesića, utemeljitelja lokalnog HDZ-a, za što je opet bio zaslužan »Alen Magić«.³³ Posljedica je takve medijske promocije bilo i Mesićevo stavljanje na prvo mjesto liste najpopularnijih Koprivničanaca.³⁴ Najnegativnija su bila dvojica bivših partijskih dužnosnika, Julio Kuruc i Ante Rosandić. Prvi se, tada uspješni bankar, požalio redakciji na takav tretman, pozvao ih na razgovor, dao reklamu za list i naglo se medijski kao »sjajan kit« prebacio među najpopularnije sugrađane.³⁵

Zahvaljujući eksplicitnim ženskim aktovima, erotike također nije nedostajalo. Služila je i kao slikovni komentar uz pojedine tekstove. Znatnu je pozornost uredništva svojim performerskim radom zaslužila je i koprivnička konceptualna umjetnica Vlasta Delimar. Objavljen je cijeli niz fotografija čiji je cilj bilo rušenje seksualnih tabua. Autorica »Tatjana Mioč« se požalila što uvijek provokativna umjetnica nije i u svom rodnom gradu održala često spominjani performans »Volim kurac«.³⁶ Nastavljena je

²⁹ Isto, br. 2, »Štovani druže Volf«, str. 16. Tekst je u nadnaslovu potpisan s »otvoreno 'M' pismo, što je sugeriralo da je autor »Alen Magić«, što je tada, prema sjećanju urednika deska Ive Čičića-Mašanskera, bio česti pseudonim glavnog urednika.

³⁰ Isto, str. 7. Tekst je popisan s pseudonimom »Trpimir Brankić«, što je zacijelo trebalo sugerirati da je u bivšem sustavu imao određene probleme.

³¹ Isto, »Šutnja Jelice R.«, str. 2, nepotpisano.

³² Isto, »Bana-partizana maknuti al' za dana«, str. 5, nepotpisano.

³³ Isto, str. 4, potpis MI.P. i 3, potpis Alen Magić.

³⁴ U listu je korišten i naziv »Koprivničani«, što je bio gramatički standard za imenovanje stanovnika Koprivnice, jer lektori u medijima često nisu uvažavali kako su se građani sami nazivali.

³⁵ Isto, »Trač mjeseca«, str. 26, nepotpisano.

³⁶ Isto, »Što to voli naša Vlasta?« str. 14, potpis Tatjana Mioč.

i kampanja za afirmaciju javnih kuća pa je ovoga puta tiskan faksimil »Bludilišnog pravilnika« koprivničkog gradskog poglavarstva iz 1902. godine.³⁷ Da sve ne bi ostalo na prozivanju prošlosti, izvjesni čitatelj »S. F.« je pozvao djevojke da svoje fotografije za »kućnu upotrebu« prosljede u redakciju za javnu objavu, napominjući da je »21. stoljeće blizu«.³⁸ Nadovezivalo se to i na simuliranu anketu o naglašenim seksualnim »apetitima« Koprivničanki, čime je opet produbljeno medijsko dno.³⁹ Najveći je redakcijski istraživački uspjeh ipak bio zaključak da tada iznimno popularna pjevačica Tajči »ima gaćice«.⁴⁰

Treći je broj *Koprivničkog magna*⁴¹, iako je zbog povećanog broja oglasa narastao na 28 stranica, naslućivao da se društvena klima oko tabloida počela mijenjati. Sadržajno nije bio toliko bogat, ali ni izravan i agresivan, kao prethodna dva. Očito je da su redakcija i izdavač bili suočeni sa sve učestalijim kritikama javnosti, i to onog dijela čije je mišljenje imalo veću političku težinu. Govori to i glavna tema s naslovnice »Tko je tko kad padnu maske?«, gdje se zapravo radilo o svojevrsnom vodiču najpoznatijih Koprivničanaca.⁴² Prema očekivanju, uspješni i podobni dobili su rečenicu-dvije pohvale, a oni drugi zlorade pokude. Tko će se nalaziti na kojoj strani moglo se i pretpostaviti iz prva dva broja, s tim da je bilo uočljivo kako su loše kritike bile izostavljene za one koji su listu dali reklamne sadržaje.

Brojem su, inače, dominirali intervjui, u rasponu od novog Podravkinog direktora Zvonimira Majdančića, čiji je dom posjetio politički promišljeni »Alen Magić«⁴³, pa do novog šefa koprivničke policije Krešimira Papca⁴⁴, poznatog naivnog slikara Josipa Generalića⁴⁵ i Dobroslava Parage⁴⁶, predsjednika Hrvatske stranke prava. Najveća se afera odnosila na dilemu hoće li izvjesna Andreja Škutin zbog pet svojih nagih fotografija za koje nije dala privolu za objavljivanje na sudu dobiti oštetu od 20 tisuća njemačkih maraka.⁴⁷ Kako ni lokalni čitatelji ne bi bili u dilemi oko tog spora, redakcija je objavila svih pet fotografija, u kojima ta 21-godišnja Koprivničanka ništa nije skrivala. Ostalo je nepoznato kako je reagirala na takvu »uslugu« *Koprivničkog magna*.

Kad je o politici riječ, u broju od veljače zbog javne potpore ranije napadanom Feletaru napadnut je Ivan Biršić, još jedan član općinskog Izvršnog vijeća.⁴⁸ Upozoreno je i kako su pojedini zaposlenici općinskog SIZ-a za komunalno-stambenu djelatnost pronašli načina kako da si isplate znatne novčane naknade za navodnu racionalizaciju poslovanja.⁴⁹ Napravljena je i analiza kadrovske situacije u pojedinim koprivničkim političkim strankama, u kojem je autor »Stjepan Gvozdić« ustvrdio da je najpovoljnije situacija u, dakako, HDZ-u.⁵⁰ U socijalnoj je domeni najvažniji bio nepotpisani tekst o propadanju nekretnina zatvorenih Koprivničnih ugljenokopa, čiji je naslov sve govorio: »A krivac niotkuda – propali valjda u jamu«.⁵¹

Pretpostavka da se nešto »kuha« između redakcije i izdavača *Koprivničkog magna* pokazala se točnom. Koliko su razlog tome bila sve očitija politička sukobljavanja, a koliko neslaganja oko troškova lista i uredničko-novinarskih honorara, nikad do kraja nije bilo razjašnjeno. Činjenica je da se iz lista u ožujku 1991. nakon broja 3 povukao glavni urednik sa svojim najbližim suradnicima, krenuvši sa svo-

³⁷ Isto, str. 7, nepotpisano, nepotpisano.

³⁸ Isto, »Očekujemo vas gole!«, nepotpisano.

³⁹ Isto, »Koprivničanke su prave 'radodajke'«, str. 5, nepotpisano.

⁴⁰ Isto, str. 16, nepotpisano.

⁴¹ Isto, br. 3, 20. veljače 1991.

⁴² Isto, str. 10-11, nepotpisano.

⁴³ Isto, »Dva čuda u Zvonku: direktor koji pjeva i ne lovi«, str. 3, potpis Alen Magić.

⁴⁴ Isto, »Da tuku u podrumu? Ha, ha«, str. 5, potpis Ml. Pavković.

⁴⁵ Isto, »Coprnički pir kod Gena«, str. 7, potpis Ivo Čičin-Mašansker.

⁴⁶ Isto, »Hrvatske karte na stol!«, str. 5, potpis Ml.P.

⁴⁷ Isto, »Zbog Sexa na sud«, str. 2, nepotpisano.

⁴⁸ Isto, »Pismo glavnog urednika«, str. 28. potpis Mladen Pavković.

⁴⁹ Isto, »Ma kakvi minimalci – caruju MAKSIMALCI«, str. 2, nepotpisano.

⁵⁰ Isto, »HDZ, zna se, a drugi?«, str. 9, otpis Stjepan Gvozdić.

⁵¹ Isto, str. 4, nepotpisano.

jim novim projektom - *Novim magnumom*. Centar mladih predvođen Davorom Kapustom nastavio je s izdavanjem lista pokrenutog u prosincu 1990., a kao glavna je urednica navedena medijski neiskusna studentica Vesna Ščetinec. Uz nju je u uredništvu bio grafički urednik, inače Bjelovarčanin, Svenibor Pohajda, koji zacijelo još nije spoznao ni temelje struke, a od suradnika su navedeni samo fotoreporter Miroslav Svoren i Siniša Bosanac te lektor Zlatko Novak. Komercijalist lista postao je Nediljko Baričić, a novi je odvjetnik lista bio Marko Mioč.

Već je i pogled na naslovnici broja 4, koji je smanjen na 20 stranica, ukazivao da se u tabloidu dogodila ogromna promjena.⁵² Zanatska se razina jako urušila, o čemu ponajbolje govori bizarni podatak da na naslovnici, gdje je promijenjen i logo lista, nije navedeno koji je to broj ni kada je list objavljen. Na prvoj je strani bilo oveći u rasteru otisnuti portret neke djevojke, preko kojeg su, bez ikakve poveznice, najavljivane i dvije glavne teme broja: »Tko nam ruši Hrvatsku« i »Bio sam ustaša«.⁵³ Na ostatku su naslovnice bile čak četiri reklame. Ispostavilo se da temu o hrvatskim rušiteljima čini tek niz iz tiska preuzetih fotografija Slobodana Miloševića, kojemu je stavljen oblačić s tekstom »Virovitica je blizu... evo nas kod vas«, i drugih nositelja velikosrpske ideologije, generala JNA i vodstva Pokreta za Jugoslaviju. Potonja je stranka u službi beogradske politike nesuvislo prokomentirana samo jednom rečenicom: »Oni koji ne žele Koprivnicu u Hrvatskoj nego Koprivnicu u Jugoslaviji«.⁵⁴ Drugu je najavu s naslovnice predstavljao feljton s Martinom Šipekom iz Kloštra Podravske, preživjelim pripadnikom ustaške Crne legije, i to bez ikakve kritičke distance, što je i samo po sebi dovoljno govorilo o političkoj zrelosti novoga uredništva.⁵⁵

Inovirana se koncepcija, koliko ju je uredništvo i moglo oblikovati, temeljila na izbjegavanju dnevne politike u najvećoj mogućoj mjeri, pogotovo međustranačkih razračunavanja. Umjesto toga su ponudili teme iz starog podravskog tiska, a nastavili su i s erotskim sadržajima, ali bez provokativnih fotografija, poput obimom skromne ankete »Kakvi su u krevetu Koprivničanci?«⁵⁶ Bilo je tu ponešto lokalnih tračeva, ali benignih, opisan je kratki susret s nezaobilaznom Tajči, dok je povod za intervju sa studenticom Jasminom Ranilović bilo njeno bavljenje astrologijom.⁵⁷ Najbizarnija je bila reportaža o njihovom kolegi novinaru Marinku Ivaniševiću, koji je odlučio isprobati kako je to provesti više sati zakopan u mrtvačkom sanduku.⁵⁸ Široj je javnosti moglo biti zanimljivo pokretanje postupka vraćanja koprivničkog dječjeg doma u Basaričekovoj ulici predratnim vlasnicima, crkvenoj Družbi kćeri božje ljubavi. Materijale im je dao odvjetnik Mioč, a redakcija faksimile nije popratila nikakvim objašnjenjem ili komentarom.⁵⁹

Da se u odnosu na prethodni mjesec nešto ipak dogodilo s listom bilo je vidljivo tek pred kraj lista otvorenim pismom paralelno pokrenutom *Novom magnumu*, u kojem je bivši glavni urednik Pavković označen kao osoba koja »silno želi ispasti žrtvom i prijašnjeg i sadašnjeg pa vjerojatno i budućeg sistema«, dok »svojom zločestom naravi terorizira ljude s kojima radi i nikom ništa«.⁶⁰ Pačke, uz čuđenje što i nadalje surađuju s Pavkovićem, dobili su i bivši urednici Čičin-Mašansker i Kostjuk. S druge strane, u jednom je kraćem tekstu ispriku zbog prozivanja u prethodnim brojevima dobio Feletar.⁶¹ Ukratko, pomlađena je redakcija pokazala toliku nisku žurnalističku razinu da je bilo pitanje koliko će taj neuspješni nakladnički eksperiment potrajati. Izdavač je zacijelo bio uvjeren da je za izdavanje lista dovoljno revno prikupljanje oglasa, previdjevši da to može donijeti rezultat samo ako kupci u toj tisko-

⁵² Isto, br. 4, 20.(?) ožujak 1991.

⁵³ Isto, str. 1.

⁵⁴ Isto, str. 11, nepotpisano.

⁵⁵ Isto, str. 7, potpis Marinko Ivanišević.

⁵⁶ Isto, str. 5, nepotpisano.

⁵⁷ Isto, »Zvezdana staze – ljudi i komete«, str. 16, potpis Nino Blažeković.

⁵⁸ Isto, »Bio sam živ zakopan«, str. 6, potpis Morena C.

⁵⁹ Isto, »Ekskluzivno«, str. 4.

⁶⁰ Isto, str. 17m nepotpisano.

⁶¹ Isto, »Drago s 'onoga svijeta'«, str. 2, nepotpisano.

vini imaju i što pročitati. Zato je i inovirana egida »najbolji koprivnički list«, gdje je svjesno uklonjeno prvotno tabloidno određenje, postala meta ironičnih komentara.

Peti je broj *Koprivničkog magnuma* zagubljen⁶², a šesti je pokazao da je trend banalizacije i trivijalizacije sadržaja nastavljen.⁶³ Tu je kao glavna urednica navedena Ivana Lukčin-Dubravec, još jedna neiskusna novinarka, dok je neuspješnog grafičara Pohajdu, u novoj podjeli zaduženog jedino za kompjutorski slog, zamijenio Josip Maljak. Na naslovnici, umjerenoj prema netom usvojenom Danu državnosti, nalazio se veliki crtež kralja Tomislava, u desnom je stupcu bilo nekoliko najava, svaka pisana drugačijim slovnom fontom, dok su ostatak činile reklame. Blagdan se patetično najavljiivao⁶⁴, a u kontekstu sve izraženije velikosrpske agresije objavljen je i tekst o stradanju dalmatinskog Kijeva.⁶⁵ U lokalnim je okvirima udarna tema bio fizički napad na urednika seoske tiskovine *Glas Kunovca*.⁶⁶ Nastavljen je i s anonimnim anketama o seksualnim aktivnostima Podravaca, iako je i iz najave teksta bilo vidljivo da su čitateljice negativno komentirale sadržaje koji su prelazili granicu vulgarnosti, Neraspoloženje je zacijelo povećao i naslov te ankete u kojoj je navedeno da »nema Koprivničanki do Poljakinja«.

Opet je bilo nekoliko tekstova iz starog koprivničkog tiska i podsjećanje na važnije Koprivničance s početka 20. stoljeća, kao i jedan zapis o Podravcima koji su bili bleiburške žrtve. U skladu s hrvatskim trendom iz ranih 1990-ih u kojima su se naglašavale državotvorne i konzervativne vrijednosti, a i kao svojevrsnu protutežu za lascivne i zabavne sadržaje, objavljena su i dva intervjua s koprivničkim svećenicima.

Nije moglo ni bez obračunavanja s bivšim članovima uredništva. Na red je došao Ivo Čičin-Mašan-sker, kojemu je zamjereno da se postavljao kao »otac koprivničkog novinarstva«, ali da je u suradnji s pojedinim lokalnim medijima iskazao neprincipijelnost.⁶⁷ Bio je to i rijetki primjer redakcijske duhovitosti, jer je kao autor potpisan često spominjani »Alen Magić«, što je bio već spominjani pseudonim prvotnog glavnog urednika, a u tekstu se naširoko opisivao tada aktualni Čičinov sukob s tim istim Pavkovićem.

Čičin je bio onemogućen odgovoriti na te navode. Bio je to, naime, i posljednji broj *Koprivničkog magnuma*. Izvjesno je da su prvom lokalnom tabloidu presudila sve slabija prodaja, ali i vrlo tanka kadrovska osnova. Od »zločestog« tabloida u hipu se pretvorio u poligon za vježbanje novinarstva, na razini nekadašnjih ne baš uspješnih omladinskih ili tinejdžerskih listova. Mjesečnik je krajem proljeća 1991. nestao s kioska, a da to mnogi Koprivničanci nisu ni zamijetili.

3. SUPER MAGNUM (KOLOVOZ 1991. – PROSINAC 1992.)

Iako se činilo da je Omladinska zadruga gašenjem *Koprivničkog magnuma* priznala poraz, za njenog direktora Davora Kapustu bio je to samo predah, zacijelo s ciljem konsolidacije postojeće redakcije. Čini se da je vjerovao i kako dotadašnji u javnosti kompromitirani naziv tiskovine onemogućava novi uzlet, ali da mu je istodobno dobrodošla asocijacija na prvi tabloid, tako da je već u kolovozu 1991. osmislio projekt koji je dobio ime *Super magnum*. Bio je to hrabar nakladnički potez, jer je još u ožujku iste godine ekipa oko bivšeg glavnog urednika Pavkovića krenula s *Novim magnumom*. Oba su se mjesečnika željela naslanjati na kratko i burno nasljeđe prvog lokalnog tabloida, iz čega je proizlazila i tolika sličnost u nazivima.

Slično kao i u dvije dijametralno suprotne prakse u *Koprivničkom magnumu*, *Novi magnum* i *Super magnum* su na svoje već viđene načine tražili tržišni opstanak: jedni sustavnom politizacijom i forsira-

⁶² Taj broj u svom projektu očuvanja medijske baštine nije digitalizirala Knjižnica i čitaonica »Fran Galović«, a nema ga ni u arhivi Gradskog muzeja u Koprivnici.

⁶³ *Koprivnički magnum*, br. 6, svibanj 1991.

⁶⁴ Isto, »Za slobodnu i nezavisnu Hrvatsku«, str. 3, nepotpisano.

⁶⁵ Isto, »Kijevo – selo mučenik«, str. 11, potpis Lasa.

⁶⁶ Isto, »Kunovec – selo moje malo«, str. 4, nepotpisano.

⁶⁷ Isto, »Otac ili mačeha koprivničkog novinarstva!«, str. 15.

njem aferaških, crnokronikaških i erotskih sadržaja, a drugi zabavnim i bizarnim temama, po mogućnosti nekonfliktnim, koje su bile samo popratni sadržaj uz reklame i oglase. Pavkovićev koncept se zasnivao na novinarima i vanjskim suradnicima s viškom žuči i adrenalina, nerijetko i političkim ambicijama, dok u Kapustinu pristupu nije bilo toliko bitno tko piše i uređuje list, prema načelu »što manje gužve, to bolje«. Zato je prvi lokalnoj javnosti bio puno zanimljiviji, ali upravo je iz toga razloga bio i osjetno kraćeg roka izlaženja, dok je drugi bio fluidan i bezličan, u javnosti gotovo neprimjetan, no baš je zbog nezamjeranja lokalnim moćnicima bio i osuđen na nešto dulje trajanje.

U prvome broju *Super magnuma* kao glavna je urednica navedena Ivana Lukčin-Dubravec, s kojom je i okončano izlaženje *Koprivničkog magnuma*.⁶⁸ I ostali u impresumu navedeni članovi uredništva, kao i osobe zadužene za marketing, čak i redakcijski odvjetnik, bili su isti. Tekstovi su mahom ostajali nepotpisani, što je ukazivalo i na vrlo ograničen broj suradnika. Takva je činjenica dovela u pitanje i motivaciju za prekid jednog i pokretanje drugog projekta, no pravi se odgovor vjerojatno temelji na tadašnjim raspravama o skorašnjem uvođenju

županija. Nakladnik je krenuo od ideje da bi već unaprijed trebalo »osvojiti« medijски i marketinški prostor koji se mogao pretpostaviti kao buduća administrativna cjelina. Upravo o tome govori vrlo kratki uvodnik na poleđini prvog broja. Iako se tu govori o promjenama u koncepciji između starog i novog projekta, što se pokazalo netočnim, naglasak je na širenju prodajnog i, posebno, marketinškog prostora. Uredništvo se pohvalilo s »obiljem aktualnog štiva s područja buduće Podravske županije«, koja je iznimno optimističke rastegnuta od Ludbrega pa do Virovitica. Slijedila je napomena s nemalom dozom dodvoravanja i patetike: »Mi ne pišemo o politici - mi pišemo o vama, dobrim starim Podravicima!«

Prema navodima nakladnika, *Super magnum* je do prosinca 1992. izašao u 15 brojeva, što je u osnovi potvrđivalo plan o mjesečnom ritmu tiskanja.⁶⁹ Od toga je u zbirci Muzeja grada Koprivnice sačuvano samo pet brojeva (1., 2., 3., 4. i 14.), što je vjerojatno bio razlog da taj list do danas ne bude digitaliziran.⁷⁰ Kapusta je kao razlog prestanka izlaženje naveo i navodnu nestašicu papira u jednoj bjelovarskoj tiskari s kojoj je bio u ugovornom odnosu, kao i prelasku u druge tiskare. Potonje je silom prilika

⁶⁸ Br. 1, god. I. Prema modelu iz prethodnog lista, bili su to jedini podaci s naslovnice pa se ne može utvrditi ni datum objave, kojeg se ne sjećaju ni neki od učesnika u tom projektu, osim da je riječ najvjerojatnije bila o kolovozu 1991., o čemu bi na posredan način govorili i neki događaji koji se spominju u listu.

⁶⁹ Razgovor s Davorom Kapustom 13. lipnja 2021.

⁷⁰ Vrlo je interesantno da Božica Anić, dugogodišnja voditeljica muzejske knjižnice, nije u svom tekstu »Koprivnički časopisi 20. stoljeća u Zavičajnoj zbirci Muzeja grada Koprivnice« (*Podravski zbornik*, br. 38, str. 154-171, Koprivnica 2012.) navela koliki je broj *Super magnuma* doista objavljen, niti razdoblje izlaženja. Još je zanimljivije da u tom tekstu nema ni informacije o tiskanima brojevima i točnom razdoblju tiskanja *Koprivničkog magnuma*, dok *Novi magnum* nije ni spomenut.

mijenjalo u formate lista, od početnih 42x30 do zaključnih 34x23 centimetra na različitim vrstama papira, ali ni to nije moglo presudno utjecati na tržišni status lista.

O načinu uređivanja tog nepolitičkog tabloida, preimenovanog u »zabavni magazin«, dovoljno je govorila i prva naslovnica. Na njoj je po cijelom formatu bila fotografija artistica iz cirkusa Orion, koji je tih dana gostovao u Koprivnici pa je o njemu napravljena i oveća reportaža. Preko fotografije su bile ispisane najave intervjua, između ostalog sa seljačkim tribunom Josipom Pankretićem i glumcem Martinom Sagnerom – Dudekom.⁷¹ Upravo su ta dva intervjua pokazivala i nedosljednost u proklamiranom nepolitičkom pristupu, jer je riječ bilo o istaknutim članovima HSS-a i HDZ-a, što je otvaralo i mogućnost marketinške suradnje s tim strankama.

Već se u drugome broju dogodila velika kadrovska promjena. Razlozi nisu objavljeni, a može se pretpostaviti da su bili konceptualne prirode. Dužnost glavnog urednika preuzeo je nakladnik Davor Kapusta i na toj je dužnosti ostao do kraja izlaženja lista.⁷² Kako bi bilo lakše uspoređivati visokom inflacijom opterećene uvjete poslovanja, cijena prvog broja bila je 30, a posljednjeg 70 preimenovanih hrvatskih dinara. U tom je broju promijenjena i tiskara, a time je ponešto i smanjen format. Tu se već ozbiljno osjećala psihoza velikosrpske agresije pa je na naslovnoj fotografiji bila uplašena djevojčica, dok su glavna tema bile koprivničke majke u Bedemu ljubavi.⁷³ Činjenica je da list u tih 15 brojeva pokušavao da sadržajne ne uznemirava čitateljstvo, ionako opterećeno stradanjima u ratnim okolnostima. S vremenskom je distancom od tri desetljeća ustvrdio je da »redakcija zbog svog koncepta nikada nije osjetila političke pritiske, kao i ni pokušaje cenzuriranja sadržaja.«⁷⁴ Čini se da je u tom smislu bio u pravu, ali *Super magnum* su presudili nemali gospodarski problemi koji su ograničavali marketinške aktivnosti, a čitatelji u tim traumatičnim i socijalno iznimno složenim okolnostima nisu bili pretjerano zainteresirani za benigne zabavne sadržaje. Ratna je psihoza otvarala još veći prostor za tabloidno žutilo, koje je u koprivničkim okolnostima uskoro poprimilo i obilježja iracionalnog medijskog crnila.

4. NOVI MAGNUM (OŽUJAK – SRPANJ 1991.)

U veljači 1991. izašao je treći i posljednji broj *Koprivničkog magnuma* kojeg je uređivala ekipa okupljena oko Mladena Pavkovića, a samo koji tjedan kasnije ista imena nalazimo u prvom broju novog projekta, također mjesečnika, pod nazivom *Novi magnum*. Kao i kod *Super magnuma*, ime novopokrenutog lista trebalo je čitateljima sugerirati njegov tabloidni sadržaj, kako bi ga razdvojilo od informativnog koncepta mahom inerktnog lokalnog tjednika. Ovoga puta, međutim, na lokalnom tržištu tiskovina nije bila riječ o istinskoj konkurenciji, jer je formalni osnivač i nakladnik bilo poduzeće koje bi javnost ponajmanje očekivala. Postala je to, naime, medijska kuća *Glas Podravine*, tako da se u impresumu tabloida kao odgovorna osoba pojavio direktor tog od općinskih vlasti subvencioniranog poduzeća Zvonimir Kušenić.

Riječ je očito bila o Pavkovićevim ranije započetim pregovorima s *Glasom Podravine*, što je vjerojatno bila posljedica već spominjanog sukobljavanja s Centrom mladih, u kojem su obje strane imale svoju računicu. Tabloid je napokon dobio medijsko zaleđe, uz korištenje *Glasovih* prostora te ostale tehničke i administrativne infrastrukture, po potrebi i autorsku suradnju iz dotad konkurentne redakcije. Koprivnički je tjednik, s druge strane, bio siguran da se neće morati sukobljavati s tabloidom, koji je u takvim situacijama uvijek mogao biti izravniji i verbalno brutalniji. Na koncu konca, nadali su se i nekoj zaradi. Zanemarili su staro medijsko pravilo da je poslovni odnos s tabloidom uvijek i dvosjekli mač, jer se neraspoloženje dijela javnosti, pogotovo političkih struktura, nužno prenosi i na nakladnika. Nerijetko se nametalo pitanje ne čini li tabloid ono što zapravo razmišlja nakladnik, a dolazilo je i do situacija da se od subvencioniranog tjednika očekivalo da oštro reagira na neugodna prozivanja lokalnih uglednika, na čemu je tabloid i gradio svoju čitanost. Pojednostavljeno rečeno, *Glas Podravine* se ubrzo

⁷¹ *Super magnum*, br. 1, str. 1.

⁷² Kapusta se u spomenutom razgovoru 13. lipnja 2021. nije prisjećao detalja vezanih uz tu promjenu.

⁷³ *Super magnum*, br. 2, rujna 1991.

⁷⁴ Razgovor s Davorom Kapustom od 13. lipnja 2021.

našao i svojevrsnom sukobu interesa, ne toliko na principijelnoj razini, koliko na dugogodišnjim nepisanim pravilima o očekivanim »pokorničkim« manirima politički kontroliranih lokalnih medija. Vrlo brzo se pokazalo da su se oštre kritike upućene *Novom magnumu* prelije i na vodstvo *Glasa Podravine*.

Prvi je je broj⁷⁵, kojem je egida bila samo »tabloid«, pokazao da se tu koncepcijski, kadrovski i vizualno zapravo radilo o raskošnijem i podebljanom (32 stranice) *Koprivničkom magnumu*, s cijenom od 25 dinara. Glavni je urednik, kako je napomenuto, opet bio Mladen Pavković, redaktor i urednik humorističkog priloga *Koprive* Ivo Čičin-Mašansker, grafičko-tehnički urednik Vladimir Kostjuk, a foto-reporteri su bili Dražen Pokec i Mirko Lukavski. Marketing je preko svoje tvrtke Zvami vodio Zdravko Ivačić, a odvjetnici lista bili su Mladen Hrženjak i Stanoje Marinović.⁷⁶ Indikativno je da prvi broj preimenovanog tabloida nije bio popraćen i prigodnim uvodnikom o razlozima pokretanja toga projekta, čime se zapravo sugeriralo da je riječ o već konzumiranom tabloidu s tek ponešto promijenjenim nazivom. Zacijelo nije slučajno da se u prvome broju pojavio i tekst koji je čitateljima trebao objasniti što je zapravo žuto ili tabloidno novinarstvo, koji je na primjerima iz medijske povijesti opravdavao agresivni pristup temama i javnim osobama.⁷⁷

O broju i autorskom profilu suradnika u mjesecniku nezahvalno je suditi, jer je većina tekstova bila nepotpisana, ali su se zato opet pojavili i pseudonimi poput »Alena Magića«. Iz jedne se Čičinove kolumne koja je govorila o problemima lokalnih tiskovina moglo saznati da je u realizaciji lista ozbiljnije angažirano samo petoro urednika i novinara, iz čega se na posredni način moglo zaključiti da su navedene u impresumu honorarno pojačala još dva profesionalca, čija imena zbog očekivanih problema na matičnim radnim mjestima nisu objavljivana.

U kojoj je mjeri novi mjesecnik sadržajno bio preslika prvotnog *Koprivničkog magnuma*, ponajbolje govori podatak da su čak i rubrike bile identične, poput Top liste, Trača mjeseca ili Urednikova komentara. Ne treba ni napominjati da je list prema receptu svog prethodnika bio preplavljen erotskim fotografijama, uz pokoju pornografsku, kao i temama vezanim uz seks.

Tabloid je, kako bi se predusrele kritike podozrivih lokalnih struktura, odmah dobio i Savjet lista. Njegov je predsjednik bio jedan od HDZ-ovih osnivača Ivan Mesić, dok su članovi bili Josip Lončar, Davor Katar, Antun Horvat-Toni, Senka Kovačević i Vladimir Kostjuk. Upriličena je i svečana promocija prvog broja, a u listu je osvanuo i poveći intervju sa saborskim zastupnikom Ivanom Mikulićem, inače još jednim od lokalnih osnivača vladajuće stranke. Iz početnog je broja bilo, dakle, jasno kako je

⁷⁵ *Novi magnum*, br. 1, 20. ožujka 1991.

⁷⁶ Isto, str. 28.

⁷⁷ Isto, str. 10, »Pojmovnik – žuta štampa: Nema senzacije? Izmislit ćemo je«, potpis Fidanka Jelača.

uredništvo, zacijelo i na sugestiju izdavača, pokušavalo »pacificirati« najutjecajnije političke dužnosnike. Imalo je to samo kratkotrajan učinak.

Čitatelje je na naslovnici trebala privući životna priča o kulturnoj koprivničkoj glazbenici, baki Mariški Holoubek, koja je s koprivničkim amaterskim bendom na hrvatskoj, čak i jugoslavenskoj razini bila svojevrsna medijska senzacija 1980-ih godina.⁷⁸ Nadalje, bilo je tu »Otvoreno pismo predsjedniku Izvršnog vijeća Skupštine općine«, u kojem je Nikola Gregur prozivan zbog navodne suodgovornosti za propadanja Tvornice obuće Sloga.⁷⁹ Među prozvanima je bila još nekolicina općinskih i komunalnih dužnosnika, primjerice Dragutin Korošec i Marijan Kuzmić, još jednom i umirovljeni političari Pavle Gaži i Mika Špiljak.

Najbombastičnije je zvučao naslov »Tko su rušitelji sinagoge?«, što je zapravo bio kraći tekst o dugogodišnjem propadanju židovskog hrama, pretvorenog u skladište namještaja, s podsjećanjem kako bi ga trebalo preurediti za kulturne sadržaje.⁸⁰ Kako bi ostali dosljedni tabloidnom pristupu, na naslovnici je bio i seksistički naslov »Ispovijed koprivničke prostitutke: nisu crnci ono što se o njima priča«.⁸¹ Nastavljen je i serijal o javnim kućama u Koprivnici s početka 20. stoljeća, a naglasak je bio na veneričnim bolestima njihovih korisnika⁸², kao i anonimna anketa koliko Koprivničanke žude za ljubavnicima. Otvorena je i foto-rubrika za amatere koji su slali eksplicitne ženske aktove.

Na naslovnici drugog broja⁸³, kao dio logoa, osvanula je poruka: »Ovo je tabloid s najvećim oglašnikom u zemlji!« Riječ nije bila o malim oglasima, kako bi se to moglo pretpostaviti, već o marketinškom sadržaju vezanom uglavnom uz lokalne obrte i malo poduzetništvo, ali i nekoliko većih poduzeća. U tom se broju reklamni sadržaj protezao na osam stranica od ukupno 28 stranica. To je ipak predstavljalo osjetni pad u odnosu na prvi broj, kad je bilo čak 14 marketinških stranica, odnosno 44 posto ukupnog prostora lista, što je stvaralo dojam da je projekt financijski samoodrživ. Treći je broj, usporedbe radi, imao 11,5 stranica na obim od 32 stranice, dakle 36 posto. Sve je to ipak bilo osjetno više od ukupnog marketinškog sadržaja, malih oglasa i objava natječaja u *Glasi Podravine*, gdje je u prosjeku zauzimalo tri od standardno tiskanih 12 stranica lista (25 posto), uz prodajnu cijenu od samo 15 dinara. Čini se da se u lokalnom tjedniku nije zbog inerktnosti vlastitog marketinga odviše uzbuđivali, jer je formalno sve išlo u istu blagajnu.

Drugi je broj *Novog magnuma* kao glavnu najavu, s adekvatnom golišavom ilustracijom, imao tekst o kojem je naslov sve govorio: »Spavala sam sa 26 direktora«.⁸⁴ Znanatski gledano, vidljivo ulaganje erotomanima i ljubiteljima senzacionalizma nisu bile jedine karakteristike travanjskog broja. Sadržajno je bio prilično interesantan, jer su unutra, između ostalog, bili su tu intervjui s estradnim zvijezdama Mišom Kovačem i, kao i u *Koprivničkom magnumu*, Tatjanom Matejaš-Tajči. Oni željni političkih sadržaja imali su priliku saznati mučnu priču iz 1950-ih godina o progonu iz koprivničke gimnazije sveučilišnog profesora Ive Zalara, koja je ukazivala na još jednu ružnu epizodu iz »komesarskog« mandata tada iznimno moćne Jelice Radojčević.⁸⁵ Iz prethodnog je tabloida zadržana i navika obilaska poznatijih Koprivničanaca, pogotovo ako su bili i politički aktivni. Na redu je bio vlasnik prvog gradskog butika Antun Horvat-Toni.⁸⁶ Kako je tabloid propitkivao i nacionalni sastav raznih općinskih institucija i službi, obratili su se i višegodišnjem predsjedniku Općinskog suda Milanu Radanoviću, koji se time našao u poziciji da negira bili kakve probleme u međunacionalnim odnosima.⁸⁷

⁷⁸ Isto, str. 3, »Bila sam sva vražja – kad sam bila mlada«, potpis Alen Magić.

⁷⁹ Isto, str. 8, bez potpisa.

⁸⁰ Isto, str. 4, bez potpisa.

⁸¹ Isto, str. 10, potpis A.M.

⁸² Isto, »Dobio u 'snu' i nikako drugač«, potpis S.R.

⁸³ Isto, br. 2, 20. travnja 1991.

⁸⁴ Isto, br. 2, str. 13, »Samo ju dvadeset i sedmi nije!«, nepotpisano.

⁸⁵ Isto, str. 8, »Manjkao joj je samo nož u zubima«, potpis M.I.P.

⁸⁶ Isto, str. 3, »Htjeli su mi zabraniti modne revije«, potpis Alen Magić.

⁸⁷ Isto, str. 17, »Kategorički tvrdim da nisam nikada osjetio nikakvu ugroženost«, potpis M.I.P.

List je karakteriziralo i više polemičkih tekstova, poput javnosti nepoznatog čitatelja koji se zbog nekog teksta o Vatikanu imao potrebe razračunavati s »bogohulnim« političkim tjednikom *Danas*. Kolumne i redakcijski komentari podsjećali su na represivne postupke bivše vlasti prema pojedinim lokalnim novinarima, a žrtvama su se u pravilu predstavljali sami članovi uredništva.

Dva su se teksta, međutim, odnosila na osobe koje su se pokazale izvorištem redakcijskih problema koji su eskalirali nekoliko mjeseci kasnije. Prvi je bio reportažni prikaz slučaja Marijana Ivančana, đurđevačkog odvjetnika i predsjednika tamošnjeg HDZ-a, koji je u tom trenutku izazivao simpatije uredništva zato što je u komunističkom razdoblju kao direktor u koprivničkoj Elektri bio suđen na zatvorsku kaznu, kasnije preinačenu u uvjetnu, zbog »povrede prava samoupravljanja«. ⁸⁸ Bio je tu i faksimil pisma iz *Glasa Podravine* o tome kako je Josip Lončar, koji je bio i član netom formiranog Savjeta tabloida, ali i predsjednik Upravnog odbora *Glasa Podravine*, na promociji novopokrenutog tabloida u hotelu Podravka izgubio stolicu za stolom za posebne goste. Zato je odmah do ostavku na dužnost člana Savjeta tabloida, a obznanio je da o tome razmišlja i predsjednik tog tijela Ivan Mesić. ⁸⁹

Treći je broj *Novog magnuma* ⁹⁰ nastavio svoj erotsko-pornografski pristup potencijalnim čitateljima, tako da je na naslovnici osvanuo još jedan eksplicitni ženski akt sa senzacionalističkim najavom: »Pet na jednu u koprivničkim goricama«, a tekst je imao i vulgarni naslov: »A onda mi ga je uvalio u usta«. ⁹¹ Glavna je najava bio tekst o suđenju pukovniku Đuri Srneću ⁹², Podravcu koji je kao oficir JNA bio simpatizer Hrvatskog proljeća, kao i senzacionalna najava poznatog farmaceuta i poduzetnika Franje Kajfeža, inače jednog od uhićenika u » aferi Podravka« koju je inicirao Pavle Gaži, da namjerava kupiti koprivnički Belupo. ⁹³ Političke su teme bile zaokružene daljnjim analizama u zastupljenosti srpskih kadrova u pravosudnim institucijama u komunističkom razdoblju, o čemu se očitovao javni tužilac Ivan Sabolić ⁹⁴, kao i dotad skrivanim popisom politički probranih dobitnika kredita iz Gospodarskog fonda za razvoj Đurđevca ⁹⁵. Nije izostalo ni očitovanje Ivana Pakasina ⁹⁶, često prozivanog predsjednika općinske organizacije SUBNOR-a, o političkoj situaciji na lokalnoj i državnoj razini. Naposljetku, političkom se žrtvom bivšeg režima imao potrebe predstaviti i doajen naivne umjetnosti Ivan Večenaj. ⁹⁷

Redakcija je u tom broju šire predstavila i Marinka Božića, svog medijskog uzora, koji je bez zadržke objašnjavao kao funkcionira njegov tabloid *Slobodni tjednik*, a i zašto negativno ocjenjuje većinu hrvatskih političara. ⁹⁸ Između ostalog, ponosio se što je protiv njegova tabloida podignuto bezbroj tužbi, a i što je »očistio«, zapravo denuncirao, niz osoba s javne scene.

Četvrti je broj lista imao samo 22 stranice. ⁹⁹ Nije, naime, objavljen humoristički prilog *Koprive*, o čemu u listu nije dano nikakvo objašnjenje. ¹⁰⁰ Naslovnica otkriva da se ozračje oko tabloida počelo mijenjati. Čini se da redovno praćenje HDZ-ovih aktivnosti, kao i nekritički intonirani intervjui s njegovim dužnosnicima, uz redovno žestoko udaranje po dojučerašnjim komunističkim dužnosnicima, nisu bitno umanjili neraspoloženje vladajućih prema toj senzacionalističkoj tiskovini. Tako se autorsko težište s lokalnih afera, osim daljnjeg rastezanja politički devalviranog SUBNOR-a i njegovog pred-

⁸⁸ Isto, str. 9, »Zbog pisanja partijskih gluposti sekretarica kroz prozor«, potpis Nevja Rogić.

⁸⁹ Isto, str. 23, »Ode stolica!«, potpis Josip Lončar.

⁹⁰ Isto, br. 3, 17. svibnja 1991.

⁹¹ Isto, str. 2, potpis Anđelka.

⁹² Isto, str. 20-21, »Tajno suđenje pukovniku Srneću«, nepotpisano.

⁹³ Isto, str. 13, »Želim kupiti Belupo!«, potpis Alen Magić.

⁹⁴ Isto, str. 5, »Ranije su dva Srbina morala biti rukovodioci«, nepotpisano.

⁹⁵ Isto, str. 12, »Tajni krediti«, potpis JJK.

⁹⁶ Isto, Status nam ne dozvoljava da ocjenjujemo postupke vlasti«, potpis A.M.

⁹⁷ Isto, str. 18, »Komunistima i općinarima bio sam dobar dok sam im 'ministrirao«, potpis MI.P.

⁹⁸ Isto, str. 19, »Da, spavam mirno – s pištoljem pod jastukom«, potpis Nevja Rogić.

⁹⁹ Isto, br. 4, 17. lipnja 1991.

¹⁰⁰ Urednik priloga Ivo Čičin-Mašansker u razgovoru vođenom 12. kolovoza 2022. objasnio je da je razlog prestanka izlaženja priloga bila njegova prezauzetost, jer je osobno morao prikupljati sve materijale.

sjednika Ivana Pakasina, kao i podsjećanje na politički progon 1971. predsjednika koprivničke omladine Tome Brinca, prebacilo na općehrvatske političke teme.

U trećem je broju to započeto intervjuom s Milovanom Đilasom, koji je od Titovog bliskog suradnika postao dugogodišnji zatvorenik i najpoznatiji jugoslavenski disident. U svibnju je nastavak na temu bio polemički istup Olge Hebrang o Đilasovoj ulozi 1948. u likvidaciji njenog supruga Andrije Hebranga.¹⁰¹ Započeta je i suradnja s još jednim »hrvatskim mučenikom«, Hrvojem Šošićem, što je bila i glavna najava, koji je iznio svoje viđenje Hrvatskog proljeća, nazvavši ga - komunističkim.¹⁰² Veliki je prostor u formi intervjua dobio i Fikret Abdić, jedan od najpoznatijih jugoslavenskih uhićenika, koji je razvoj svoje prehrambene kompanije, Agrokomerca iz Velike Kladuše, gradió na lažnim mjenicama. Indikativno je da mu je tu omogućen napad na bivšeg Podravkinog direktora Stjepana Kapustu, koji je krajem 1980-ih godina ukazivao na Agrokorove nezakonitosti, posljedica kojih je bila nelojalna konkurencija na federalnom tržištu.¹⁰³ Naposljetku, *Novi magnum* je bio poželjna govornica i za Barbaru Bešenić, smijenjenu direktoricu varaždinskog Vartilena. I ona je u koprivničkom tabloidu promovirala tezu da je baš zbog svoje poslovne uspješnosti morala biti politička žrtva.¹⁰⁴ Samo su takve osobe i mogle dobiti medijski prostor.

Listu, ipak, nije nedostajalo ni zabavnijih sadržaja. Otvorena je žestoka polemika između glavnog urednika Pavkovića i poznate đurđevačke književnice Božice Jelušić. Ona je list nazvala »žutanjkom« i zamolila uredništvo da ju zaobilazi u širokom luku. Pavković se, suprotno novinarskoj praksi, odmah oglasio ispod pisma, ustvrdivši da je njeno očitovanje o tabloidu bilo »jadno« i »kurvansko«. Slijedilo je još nekoliko osobnih uvreda i poruka da ide »vrit«.¹⁰⁵ Objavljen je i intervju s doajenom naivne umjetnosti Ivanom Generalićem, koji se opet žalio da se mnogi žele na prevarantske načine dokopati njegovih slika, a prvi je put u javnosti bila predstavljena i njegova druga supruga Roza.¹⁰⁶ Nije nedostajalo ni već ustaljenog spoja erotike i pornografije. Napravljena je mini-reportaža u tome kako već kulturni fotograf Lupino u prirodi portretira obnažene ljepotice, a na naslovnici je bio i novi nagradni natječaj: »Provedite jedno večer s misicom!«¹⁰⁷ U sjeni toga ostao je jedan od rijetkih društveno angažiranih tekstova iz lipanjskog izdanja. Riječ je bila o štíćenícima iz koprivničkog Dječjeg doma u Basaričekovoj ulici, koja su zbog najave vraćanja te nekretnine Katoličkoj crkvi trebala ostati bez skrbi.¹⁰⁸

Peti se broj *Novog magna*, toga puta u formi dvobroja, ali s istim brojem stranica (22), pojavio 42 dana nakon prethodnog¹⁰⁹, što je već i samo po sebi ukazivalo na probleme s nakladnikom. Tek pola godine kasnije, kad je krenuo *Podravski tjednik*, saznat će se pozadina tih burnih događanja. Čitatelji su mogli primijetiti da u impresumu više nema redaktora Ive Čičina-Mašanskera, a i to je bio znak da je u redakciji došlo do određenih nesuglasica o uređivačkoj politici. Zanimljivo je, stoga, da je pokušano obnavljanje humorističkog priloga, također pod nazivom *Koprive*, no samo na jednoj stranici s posuđenim karikaturama i vicecima.

Opet su objavljivane i općenacionalne teme, primjerice otvoreno pismo Hrvoja Šošića predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću¹¹⁰, dok je većina lokalnih tema bila afirmativno ili problemski usmjerena. Postalo je uočljivo i potiskivanje aferaških sadržaja tipičnih za proljetne brojeve, uz podjednaku dozu erotsko-pornografskih fotografija i tekstova. Proporcionalan je tome bio rast zabavnih tema, poput liste najbolje i najgore odjevenih Podravaca te iz prvotnog *Koprivničkog magna* oživljavanje

¹⁰¹ *Novi magnum*, br. 4, str. 2, »A. Hebrang mučenik, Đilas tajki«.

¹⁰² Isto, str. 3, »Komunističko proljeće«.

¹⁰³ Isto, str. 6-7, »Bio sam vizionar i sposoban financije, dakle 'kriminalac'«, potpis Mladen Pavković.

¹⁰⁴ Isto, str. 8-9, »Ima neka tajna veza - između Barbare i Fikreta«, umjesto potpisa na dnu je teksta faksimil naslovnice knjige Mladena Pavkovića *Hrvatski mučenici*.

¹⁰⁵ Isto, str. 14, »Bok, Božica, jemput za navek!«

¹⁰⁶ Isto, str. 16, »Fkaniju me gdje ne god stignu«, potpis M.P.

¹⁰⁷ Isto, str. 11, »Hoćete s njom?«

¹⁰⁸ Isto, str. 5, »Uz sestrinsku ljubav - na ulicu?«, nepotpisano.

¹⁰⁹ Isto, br. 5, 29. srpnja 1991.

¹¹⁰ Isto, str. 3, »Bratu u Bogu Aliji Izetbegoviću«.

rubrike »tko je tko« u lokalnoj javnosti, kakve su uobičajene u tabloidnom novinarstvu. Meta podbada-nje toga je puta bio NK Slaven, jer njegovim naglo osviještenim medijskim kritičarima nije bilo jasno kako vodeći koprivnički nogometni klub i nadalje ima zvijezdu u svom grbu.¹¹¹

Među nikad brojnijim intervjuima pozornost su izazivali oni s novim direktorom Bilokalnika Zdravkom Dimaćem i novim direktorom Tvornice obuće Sloga Ivanom Henezijem, kao i načelnikom bjelovarske Policijske uprave Ivanom Srnecom, koji je poručio: »Komunističke doušnike ostavljamo na miru.¹¹² Ni taj broj nije prošao bez polemičkih tonova vezanih za lokalni SUBNOR, ali i ratnog partizanskog komandanta grada Koprivnice Ante Dobrila-Pepa, koji je dobio prigodno mjesto u spomenutom humorističkom prilogu. Redakcija je pronašla i novog »mučenika«, taj put iz domene naivne umjetnosti, a riječ je bio o nezadovoljnom Franji Dugini, koji je zbog navodne zapostavljenosti povukao sve svoje radove iz Galerije Hlebine.¹¹³ Treba spomenuti tekst koji koprivnički čitatelji zapravo i nisu mogli percipirati, jer je govorio o varaždinskom dopisniku *Večernjeg lista* Borisu Ratkoviću, koji je napadnut na iznimno grub način, o čemu je dovoljno govorio i naslov: »Varaždinski 'večernji' krvopija«. ¹¹⁴ Naknadno se iz Podravskog tjednika moglo saznati da je uvrijeđeni Ratković zbog takvog *ad hominem* pristupa tužio glavnog urednika Pavkovića i dobio spor, što je za potonjeg bio dokaz kako se sve urotilo protiv »pravog« novinarstva.

Izvjescno je da je jedan tekst u 5. broju, i to iza kulisa, u doslovnom smislu presudio *Novom magnumu*. Ivanu Mesiću, čelniku koprivničkog HDZ-a s kojim su u nekoliko navrata upadljivo pokušavali održavati što bolju komunikaciju, upućeno je otvoreno pismo. U njemu je označen kao osoba koja je u kasnim noćnim satima 17. srpnja 1991. kraj vlastite kuće pucala iz vatrenog oružja, ili barem inicirali taj eksces, i time uznemirila brojne Koprivničance, pogotovo pripadnike srpske manjine. Spominjale su se »pijanke« i »prežderavanja«. Redakcija je tražila da se u interesu vladajuće stranke ispriča javnosti te da policiji preda svoje oružje.¹¹⁵ Može se pretpostaviti da je time definitivno »puklo« između lokalne vlasti i redakcije koju nije bilo moguće kontrolirati. Posao gašenja tabloida brzo i efikasno je obavio novoimenovani direktor *Glasa Podravine* Marijan Ivančan. Pomalo je apsurdno da je *Novom magnumu* u najvećoj mjeri presudio tekst koji bi po mjerilima novinarske struke bio jedan od najboljih, najrealnijih i u iznimno opasnim političkim okolnostima najprimjerenijih koji su ikada objavili.

5. PODRAVSKI TJEDNIK (VELJAČA - KOLOVOZ 1992.)

U Koprivnici od ljeta 1991. nije bilo medija koji bi uspješno uznemiravao lokalne dužnosnike i ostale uglednike. Bizarnostima okrenutom mjesečniku *Super magnumu*, kao što je već navedeno, to zasigurno nije bila nakana. Urednički i autorski krug oko *Novog magnuma* nije, međutim, mirovao. Odluku nakladnika *Glasa Podravine* o prekidu izlaženja shvatili su kao represiju vladajućih, jer je lokalni tjednik bio čvrsto pod njihovom kontrolom pa argumente o poslovnim argumentima za takav čin nisu mogli prihvatiti. Bili su vrlo nezadovoljni i prešutnim mirenjem glavnih oporbenih stranaka s takvom odlukom, zanemarujući zapažanja da su neke od njih, pogotovo uzdrmani i ideološkim etiketama opterećeni SDP, također nerijetko bile na udaru koprivničkog tabloida. Optuživali su i dio koprivničkih novinara što im nisu iskazivali solidarnost i potporu, zanemarujući njihovo otvoreno neslaganje s tabloidnom praksom prečestog gaženja temeljnih zanatskih i moralnih normi.

Pojednostavljeno rečeno, među ljutitim je *magnumovcima* stvoreno uvjerenje da u slučaju još jedne medijske prilike trebaju biti izravniji, žešći i nemilosrdniji prema onima koje su smatrali svojim protivnicima, ali i onima za koje su bili uvjereni da im nije mjesto u javnom prostoru neovisne Hrvatske. Svoje su stavove nerijetko pokušavali identificirati s nacionalnim interesima. Duhovno ozračje za takav

¹¹¹ Isto, str. 2., »Na prsima 'Slavenaša' još uvijek sija zvijezda petokraka!«, nepotpisano.

¹¹² Isto, str. 9. potpis M.I.P., V.K.

¹¹³ Isto, str. 13, »Najveći 'mučenik' podravske naive«, nepotpisano.

¹¹⁴ Isto, str. 16, nepotpisano.

¹¹⁵ Isto, str. 22, potpisano »Vaš *Magnum*«.

osvetnički medijski pohod, u podravski okvirima dotad neviđenog intenziteta, pripremano je narednih pola godine.

Temelji je plan bilo pronalaženje nakladnika koji nije ovisan o vlastima, što je uspješno ostvareno. Bila je to koprivnička privatna tvrtka TUT, tako da je kao direktor tiskovine čiji je naziv bio *Podravski tjednik* naveden njen vlasnik Josip Ranogajec. Redakcija, na čijem je čelu opet bio neumorni Mladen Pavković, bila je smještena u poslovnim prostorijama te tvrtke. Dio redakcije vukao se još od *Koprivničkog magnuma*, a novost je predstavljao urednik, koji je imao izvršne ovlasti, čije je ime, Ferdo Prikrjaj, čitateljima bio potpuno nepoznato. Jasno, riječ je bila o pseudonimu iza kojeg se, što je u novinarskim krugovima bilo dobro poznato, krio Ivan Peterlin, novinar i dotadašnji glavni urednik *Glasa Podravine*. Peterlin je zbog potpore projektu *Novog magnuma*, ali i kao osoba bliska bivšem direktoru Zvonimiru Kušeniću, imao ozbiljnih problema, praćenih i profesionalnom degradacijom, o čemu su svjedočili i pojedini napisi u *Podravskom tjedniku*.

U impresumu trećeg Pavkovićevog tabloida našla se i ranije spomenuta fantomska »Agencija POS« kao krinka za ideološki radikalizirane i ostrašćene tekstove užeg uredničkog i suradničkog tima. Interesantno je, međutim, da se *Podravski tjednik*, za razliku od prethodnih projekata, nije nazvao tabloidom, iako je to bilo nesporno, već je u egidi stajalo da je riječ o »nezavisnim novinama«. Uvjeravanje čitatelja da se tu radi o prioritarnom informativnom novinarstvu, koje se kolokvijalno smatra i ozbiljnim, malo je tko mogao nekritički prihvatiti. Nije tome pripomoglo da je list uveo i stranicu sa servisnim informacijama, poput tv-programa, voznih redova, dežurnih ljekarni, kino programa, novosti iz Matičnog ureda, nešto kasnije i crnu kroniku te savjete za poljoprivrednike.

Tjednik je i sam demantirao navedenu »nezavisnost«, jer se tijekom izlaženja u velikoj mjeri napadao HDZ-ove dužnosnike, a naposljetku su njegove stranice postale neuspješni predizborni poligon za promoviranje interesa oporbenih stranaka, posebno HNS-a. To je kompromitiralo vjerodostojnost i od strane redakcije često isticanu političku objektivnost *Podravskog tjednika*.

Prvi se broj lista pojavio u veljači 1992., dakle neposredno nakon diplomatske potvrde hrvatskog osamostaljenja, što mu je olakšalo etiketiranje svih koje je smatrao simpatizerima bivše države i režima, ponekad i dvojbenim zagovornicima hrvatskog državotvorstva.¹¹⁶ List u tome nije bio nimalo dosljedan, jer nije dirao one koji su doslovno preko noći, uključujući i članove samog uredništva, radikalno preokrenuli svoje političke i ideološke pozicije i s podozrenjem gledali na dojučerašnje prijatelje i kolege. Izlaženje je pokazalo da se uvijek tko je amnestiran od prozivanja, a tko će se, što god učinio, naći na medijskom udaru.

Podravski Tjednik
nezavisne novine
Godina 1 12. veljače 1992. Cijena 30 CRD Broj 1

**Dr. DURO KOKŠA:
STEPINAC JE NAJVEĆI ČOVJEK
U STARIGRADU:
KAKO SE DIJELILA
"CARITASOVA" POMOĆ?
NAGRADNI NATJEČAJ:
NAJLJEPŠI BRK PODRAVINE**

IZVOR
TRGOVINA
UGOSTITELJSTVO
TURIZAM s p. o.

**UVODNIK
NOVINE
ZA NAROD**

**TKO TO MUTI PODRAVSKE VODE?
STALJINISTIČKI CENTARFORI!**

Izla
Ivana Meštrovića bb
VI. Rajko Šipek

Podravski tjednik osigurala je protiv klevete "CROATIA" Koprivnica

CROATIA
KOPRIVNICA

¹¹⁶ *Podravski tjednik*, br. 1, 12. veljače 1992.

U patetično intoniranom uvodniku na naslovnici stajalo je da su to »prve nezavisne novine u koprivničkoj općini« i da se pojavljuju »bez ikakve pomoći, bez državnih fondova i bez političkih zaštitnika«, da se oslanja isključivo na čitatelje i da će nastojati biti nastavljач čitavog niza međuratnih podravskih novina koje je »odlikovala otvorenost, srčanost, a prije svega demokratičnost«. Sukladno tome, »apsolutni cilj« lista bit će »iznošenje istine«: »Činjenice će u *Podravskom tjedniku* biti svjetinja, a komentari će biti slobodni. Ove novine ne pripadaju nijednoj političkoj stranci, ove novine nisu državne, ali je zato *Podravski tjednik* narodni.«¹¹⁷ Navedeno političko svrstavanje, koje se lako uočavalo, ubrzo je poništilo to opredjeljenje, koje je ostalo na razini promidžbene poruke.

List je u usporedbi s ranijim Pavkovićevim tabloidima startao sa skromnih 14 stranica, što se kasnije smanjilo na 12. Upravo je ta činjenica govorila kako se obimom gotovo poklopio s uobičajeno »tankim« *Glasm Podravine*, ustaljenim na 12 stranica, kao izravnim konkurentom na tržištu, a i marketinški im se prostor gotovo izjednačio. To je u startu bila loša vijest za *Podravski tjednik*, jer je na tom obimu, gdje je tek četvrtina prostora bila promidžbeno naplativa, uz smanjenu kupovnu moć potencijalnih čitatelja, etablirani lokalni list imao financijsku prednost u vidu redovne općinske dotacije. Na raspolaganju mu je bila sva potrebna poslovna infrastruktura, uključujući i jedinu lokalnu radijsku postaju. Slikovitije rečeno, *Podravski tjednik* bio je boksač koji kreće u ring s puno energije i gorčine, ali s jednom zavezanom rukom.

Serijal je, dakle, krenuo vrlo oštro. Prikazana je kronologija »slučaja *Novi magnum*«, kojeg su nazvali prvim zabranjenim listom u Hrvatskoj.¹¹⁸ Prema već opisanom slijedu događanja, temeljnom na tekstovima toga tabloida koji su uznemirili i lokalnu vlast i niz javnih ličnosti, redakcija je za slom tog projekta izravno okrivila direktora *Glasa* Marijana Ivančana i predsjednika Upravnog odbora Josipa Lončara, kao i Izvršno vijeće Općine Koprivnica predvođeno Nikolom Gregurom, a od uglednih pojedinaca svojim su najvećim protivnicima smatrali članove potonjeg tijela Dragutina Feletara, iako je godinu dana ranije dao ostavku, i Ivan Biršića. Sukladan je tome bio tekst, kojeg je svojim pravim imenom potpisao Ivan Peterlin, s detaljnim opisom zatvaranja političkog obruča oko *Novog magna*, gdje je, uz spomenute institucije i pojedince, kao izvršitelj te »staljinističke« operacije u negativnom kontekstu spomenut i član Izvršnog vijeća Vlado Marić.¹¹⁹

Nisu propustili priliku da Ivanu Biršiću, jednom od spomenutih, već u prvom broju zagorčaju život. Naime, tema koja je najviše uzburkala čitatelje, što se u socijalno teškom ratnom razdoblju i moglo pretpostaviti, bila je raspodjela Caritasove pomoći. Za navodne nepravilnosti, vezane uz dopremu tri šlepera humanitarne pomoći i druge robe u prigradsko naselje Starigrad, izravno su optužili Katoličkoj crkvi bliskog Biršića, naknadno i njegovu suprugu.¹²⁰ Slijedio je napad na 1990. obnovljeni koprivnički ogranak Matice Hrvatske, za koju je naglašeno da je toliko neaktivna, praktički beskorisna, kao da joj je cilj »možda i namjerno« da pripomogne »zamiranjju kulture«.¹²¹ Popraćeno je to i ironičnom skicom pčelinje matice i truta. Bitno je pripomenuti kako se gotovo isti zaključak, čak i oprema teksta, a i sa sličnim uredništvom, pojavila 1971. u kulturnom koprivničkom omladinskom listu *Susreti*.

S obzirom da je krenuo i obračun s lokalnim novinarima koji nisu podupirali *Novi magnum*, pogotovo onima iz *Glasa Podravine*, »počast« otvaranja tog serijala pripala je Zlatku Vedrišu, potaknuta činjenicom da je tada obavljao i dužnost potpredsjednika gradskog HDZ-a. U cilju javnog sramoćenja temeljito mu je prekopan privatni život i novinarska karijera, pronađene neke kontroverze. a posebno je izvučena epizoda o njegovom navodnom otuđenju sapuna u jednoj trgovini iz 1980-ih godina, o čemu kasnije nije pronađen sudski spis. Dodana je fotografija njegova rukovanja s nekim oficirom JNA na nekoj ranijoj manifestaciji, što je prema Vedrišu trebalo stvoriti dodatni animozitet.¹²² Svoju je »porciju« dobio i dopisnik *Večernjeg lista* Jovo Rojčević, optužen da nije vjerodostojno interpretirao jedan

¹¹⁷ Isto, str. 1, »Novine za narod«, potpis Uredništvo.

¹¹⁸ Isto, str. 4, »Krojači su odlučivali o sudbini *Magna*«, nepotpisano.

¹¹⁹ Isto, str. 5, »Staljinistički centarfori!«

¹²⁰ Isto, str. 9, »Kako se dijeli Caritasova roba?«, potpis Rudolf Križanec.

¹²¹ Isto, str. 8, »Matica ili trutica?«, potpis Ivan Radotić.

¹²² Isto, str. 6, »Ljubitelj sapuna 'Lahor'«, potpis POS.

oporbeni skup.¹²³ Od ostalih je tekstova pozornosti bio vrijedan intervju s podravskim biskupom i kolekcionarom umjetnina Đurom Kokšom¹²⁴, a krenula je i feljtonizacija dotad u poslijeratnoj Hrvatskoj neobjavljene brošure Mihovila Pavleka Miškine »Zašto hrvatski seljak nije komunist«.¹²⁵

Naglašeno pretvaranje tipičnog tabloida u »nezavisne novine« pomalo je i ražalostilo lokalne erotomane, jer je cijena toga bio i izostanak pornografskih priča i eksplicitno fotografiranih ljepotica. Umjesto njih, zabavni se sadržaj preusmjerio na bizarne epizode sa sportskih terena Branka Plešea. Bio je tu i nagradni natječaj za »najljepši brk Podravine«,¹²⁶ a nakon nekoliko je brojeva na redu bilo i »najupečatljivije čelo Podravine«.

Drugi je broj¹²⁷ imao na naslovnici popis od pet pravosudnih dužnosnika koprivničke općine, kojima je zajedničko bilo to što su bili pripadnici srpske manjine. Vidno isticanje njihove nacionalne pripadnosti, što je kao tema pokrenuto još u *Novom magnumu*, stvaralo je nelagodu, jer u konkretnom slučaju nije bila bitna razina njihove profesionalnosti i izvršavanje radnih obveza. Tako se dogodilo da je gotovo ista redakcija u prethodnom i aktualnom listu u načelu branila građane srpske nacionalnosti od provokacija, što je govorilo spomenuto otvoreno pismu HDZ-ovom čelniku Ivanu Mesiću, a istodobno je u konkretnim slučajevima osporavala njihov status u državnim i javnim službama.

Redakcija je nastavila i s praksom da se zbog prestanka izlaženja prethodnog tabloida predstavlja političkom žrtvom lokalnih vlasti. Objavljen je tekst o *Glasovu* direktoru Marijanu Ivančanu, gdje je vrlo grubim riječima osporavan njegov odvjetnički rad u Đurđevcu i vođenje tamošnjeg HDZ-a, a grubo je ismijana i njegova molba koju je uputio prilikom izbora za direktora koprivničke medijske kuće.¹²⁸ Zanimljivo je bilo da je o istom tom Ivančanu u *Novom magnumu* napisana opsežna pohvala kao zaslužnom borcu protiv komunističkog režima. Za Pavkovićev je tim bilo prihvatljivo osobe premještati s popisa pozitivnih u negativne, i obrnuto, ovisno o trenutnim redakcijskim interesima.

Na tu se temu nadovezao i tekst kako je anonimnim prijavama pokušana zabrana pokretanja Podravskog tjednika, za što je nakladnik tražio pravnu zaštitu. Vrhunac je tih zapleta bio kad su općinske vlasti jednu državnu uredbu o medijima, prilagođenu ratnim okolnostima, protumačile tako da bi nakladnik trebao list dostaviti na uvid tri dana prije njegove distribucije, što bi bio izdavački nonsens i vid otvorene cenzure, neprihvatljive u svakom demokratskom sustavu.¹²⁹ Napoljetku, tiskan je i faksimil reklame o izlasku *Podravskog tjednika* koji je odbio objaviti *Glas Podravine*, kao i napomena da prvi broj lista »iz tehničkih razloga« nije bio distribuiran na *Vjesnikovim* kioscima.

Bilo je uočljivo da list sustavnije prati zbivanja vezana uz Domovinski rat te da se okreće ekološkim temama. Objavljen je, primjerice, intervju s legendarnim koprivničkim braniteljem Zvonkom Pandurićem-Stricom, inače licem s možda i najpoznatijeg ratnog plakata, koji je izradio grafički urednik *Podravskog tjednika* Vladimir Kostjuk.¹³⁰ Intervju možda ne bio toliko plijenio pozornost da u njemu, uz nekritički prikaz Pandurićeve kontroverzne prošlosti, nije iskorištena prilika i da se *Glasova* glavnog urednika Vladimira Kuzela prikaže kao »cinkaroša«. Kuzel, nimalo slučajno, bio napadnut i u pismima čitatelja.¹³¹

U trećem je broju¹³² već došla do izražaja tanka kadrovska osnova lista, tako da je bilo svega nekoliko zanimljivijih tekstova, uglavnom usmjerenih na već spomenute ekološke teme, ali i sve burnije rasprave oko budućeg ustroja lokalne samouprave. List je nametao lokalnim političarima obvezu da pod

¹²³ Isto, str. 12, »Zastupnik piše napamet«, nepotpisano.

¹²⁴ Isto, str. 2, »Stepinac je za mene bio najveći čovjek«, potpis Ferdo Prikraj.

¹²⁵ Isto, str. 11.

¹²⁶ Isto, str. 14.

¹²⁷ Isto, br. 2, 19. veljače 1992. O socijalnim je prilikama dovoljno govorio podatak da je već za drugi broj cijena povećana na 40 dinara, dok je prvi stajao 30 dinara.

¹²⁸ Isto, str. 4, »Masturbacija u molbi«, potpis POS.

¹²⁹ Isto, str. 6, »Na uvid državi«, potpis POS.

¹³⁰ Isto, str. 5, »Tatini sinovi su šetali«, potpis Ml. Pavković.

¹³¹ Isto, str. 11, »Sudar s demokracijom ili – čašom«, potpis Krešimir Juratović.

¹³² Isto, br. 3, 26. veljače 1992.

svaku cijenu osiguraju Koprivničancima poziciju županijskog središta.¹³³ Iz nekih je ranije objavljenih zemljovida bilo uočljivo da se računa na povećani županijski prostor u trokutu Ludbreg - Virovitica - Vrbovec, što se pokazalo nerealnim planom. Glavna je, pak, najava bila neka manje zanimljiva afera vezana uz projekt plinske mreže u Novigradu Podravskom, koja čitateljima zasigurno nije mogla biti razlog odlaska na kioske, žalopojka o tome kako je posjećen opjevani Galovićev kostanj, tko zna koje po redu obračunavanje sa SUBNOR-ovim predsjednikom Pakasinom, kao i prigodni intervju i pojedine epizode iz Domovinskog rata.

U listu je bio i komentar o »karijeristima«, ovoga puta samo s aluzijama na neke neimenovane dužnosnike.¹³⁴ Na nišanu se još jednom našao *Glavov* direktor Ivančan, a razlog je bila financijska pozadina njegova preseljenja iz Đurđevca u Koprivnicu, točnije navodno neplaćanje poreza.¹³⁵ Da bi sve bilo u istome duhu, na posljednjoj je stranici bila i uokvirena »javna zahvala« Ivana Peterlina upućena direktoru Ivančanu, jer mu je zabranio izvještavanje sa sjednica lokalnih organa vlasti.

Na naslovnici petog broja dominirale su dvije najave.¹³⁶ Prva, »Sve više gladnih Podravaca«, zapravo i nije predstavljala komentar lošeg sustava socijalne skrbi, već je bila kritika formiranja plaća u organima državne i lokalne samouprave.¹³⁷ O drugoj je, pak, dovoljno govorila sama najava - »Otvoreno pitanje HDZ-u«. A to je pitanje na posljednjoj stranici lista bilo vrlo jednostavno: »Je li Hrvatska demokratska zajednica, poput ostalih sponzora, platila svoj znak na kalendaru *Glasa Podravine* za 1992. godinu?«¹³⁸ Njime su jednim potezom, temeljenom na nekoj internoj informaciji, posramljena dva glavna protivnika lista, i vladajuća stranka i lokalna medijska kuća koje je bila pod njenim punim nadzorom.

Najopsežniji je napad toga puta bio usmjeren na Marijana Špoljara, voditelja koprivničke galerije, ali nije to bila rasprava o umjetnosti, već prava erupcija nezadovoljstva što je on ostao u SDP-u i što se navodno nije ogradio od stranke i političke prakse bivše Partije.¹³⁹ Bio je to još jedan dokaz da u sukobima bivših suradnika na nekim koprivničkim avangardnim projektima iz 1970-ih godina lako prerastaju u netoleranciju i osobne netrpeljivosti. Prokazivanja u javnosti ponovno nije pošteđen ni novinar Jovo Rojčević, a znakovito je bio da ga se tu nazvalo punim imenom »Jovan«. Njemu je ovoga puta crimen predstavljalo to što je u komunističkom razdoblju u dva navrata dobio novinarsko Zlatno pero, tako da je priložen i faksimil jednog teksta kojeg je redakcija ocijenila kompromitantnim, ali i spoznaja da je imao vlastiti marketinški obrt.¹⁴⁰ Jednako je loše prošao i Branko Ljepojević, voditelj Područne službe mirovinskog osiguranja, optužen za navodne malverzacije u vođenju te institucije, što je u još nekoliko navrata u *Podravskom tjedniku* pokušavala dokazati bivša nezadovoljna zaposlenica u toj službi Marija Matišić. U oko je, međutim, upadala teza da je navedenom voditelju »srbijanstvo zanimanje« i da vodi »tipičnu bizantijsku računđizjsku politiku«, što je stavljeno i u kontekst aktualne srpske agresije na Hrvatsku.¹⁴¹

Objavljen je, ipak, i jedan pozitivno intonirani tekst. Radilo se o »ekskluzivnom« intervjuu s Branimirom Glavašem, zapovjednikom obrane Osijeka, koji je, nakon optužbi da je pripremao udar na hrvatskog predsjednika, poručio da više nije u sukobu s Tuđmanom. Na slici na kojoj je bio potpis »suradnja i prijateljstvo« bili su Glavaš i članica uredništva Mara Bareza, dok je neprikosnoveni vladar Osijeka na drugoj slici izražavao pohvale *Podravskom tjedniku*.¹⁴²

¹³³ Isto, str. 2, »Županijske mude«, potpis Branko Pleše.

¹³⁴ Isto, str. 3, »Demokratska strojnica«, potpis Ivan Radotić.

¹³⁵ Isto, str. 8, »Zastupnik ne plaća porez«, potpis POS.

¹³⁶ Isto, br. 5, 11. ožujka 1992.

¹³⁷ Isto, str. 3, potpis M. Mesarić.

¹³⁸ Isto, str. 12.

¹³⁹ Isto, str. 5, »Čovjek zvan linija«, potpis Ivan Radotić.

¹⁴⁰ Isto, str. 8, »Zlatno Jovanovo pero«, potpis I.M.

¹⁴¹ Isto, str. 6, »Sekretarica čuva stan«.

¹⁴² Isto, str. 2, »Izgladio sam spor s g. Tuđmanom«, potpis Mladen Pavković.

Redakcija je počeka objavljivati i popise svih dobitnika gradske nagrade »7. studeni«, ponegdje i uz portrete nagrađenih. Time je najveće koprivničko priznanje tijekom bivše vlasti stavljeno isključivo u kontekst političke podobnosti, što je izazivalo opravdani revolt brojnih njegovih dobitnika.

Tjedni je ritam malobrojnoj ekipi koja je iz tabloida pokušala skočiti u informativni list bilo sve teže pratiti. Dokaz su tome bili brojevi 6 i 7, u kojima gotovo da i nije bilo tema vrijednih odlazaka na kiosk.¹⁴³ Sve je više prostora posvećivano pričama i intervjuima s ratišta, redovna je rubrika postao i sport, a koristila se i svaka prilika da se u nedostatku koprivničkih tema objavi poneki »četnički dokument«, obično sa zapadnoslavonskog oslobođenog područja. Primjetno je bilo i nešto više socijalnih tema, ali samo na razini iskazivanja nezadovoljstva i buntovničkih parola zaposlenika pojedinih tvrtki i institucija. Među »kapitalce« čijom se biografijom zbog afera, ali iz već pomalo zaboravljene domene povrede samoupravnih prava zaposlenika, bavila redakcija našao se i Dragutin Gregorko, dugogodišnji direktor željezničkog čvora Koprivnica.

Pozornosti je bio vrijedan jedino komentar glavnog urednika, vezan uz jednomjesečno izlaženje. Pobrojani su svi oni napadi na list o kojima je već naširoko pisano, uz naglašavanje HDZ-a kao stranke i članova Izvršnog vijeća Skupštine općine kao izvorišta takvog ataka na slobodu lokalnog novinarstva, što se, kako je ustvrdio, mahom odrađivalo preko konkurentskog *Glasa Podravine*. Naglašena je i uloga šefa *Vjesnikove* poslovnice, koji je optužen da prvi broj nije želio staviti na kioske, dok je kasnije prodavačicama navodno naređivao da *Podravski tjednik* »ne prodaju«. Čudio se zašto su se neki pripadnici srpske manjine nakon tekstova u listu osjećali ugroženima, primjerice ugostitelj Đuro Đurašević iz Vlaislava. Unatoč svemu tome, Pavković je u zaključku bio jasan, uz posrednu prijetnju onima koji im se protive: »*Podravski tjednik* ide dalje, a dosjei i informacije stalno pristižu. Mi smo nezavisne novine.«¹⁴⁴

Očito je bilo da je nedostatak pravih senzacija, na kojima se i temeljio opstanak lista, potaknuo uredništvo da opet potakne čitateljsku maštu. U osmome su broju osvanula dva teksta koja su, svaki na svoj način, trebala uznemiriti političku scenu.¹⁴⁵ Najzanimljivije je bilo otkriće ponovno aktiviranog POS-a. Iz »najpovjerljivijih vrela« saznali su da je u jednoj »kunovečkoj vikend-klijeti« održana »tajna dogovorena sjednica kojom je rukvodila bivša i sadašnja boljševička kadrovkinja za sjevernu Hrvatsku, Zagorje i Međimurje, drugarica tetka Jelka, zvana Radojčevićka«, na kojoj je bio niz bivših lokalnih komunističkih dužnosnika, predvođenih Stjepanom Kapustom i Josipom Bukovčanom. Oni su, kako je navedeno, konspirativno raspravljali kako da se Partija na ljetnim parlamentarnim izborima vrati na vlast, a i tko bi u toj neokomunističkoj vlasti preuzeo koju dužnost. U tom je kontekstu posebna kritika upućena »vodećoj stranci i njoj pridruženom hrvatskom bloku« jer nisu dovoljno budni.¹⁴⁶ Iako je naveden datum izlaska lista, tekst nije bio intoniran kao prvotravanjska šala, za razliku od provokacije po formuli dvosmjernih nogometnih transfera da šef koprivničkog HDZ-a Mijo Bardek ubrzo prelazi u SDP, a da Dragutin Toth iz te stranke odlazi u vladajuću. Druga je senzacija bila da bezbroj puta spominjani Ivančan namjerava pobjeći iz koprivničke medijske kuće, jer su se domogli faksimila njegove molbe za radno mjesto tajnika Skupštine općine Đurđevac.¹⁴⁷

Popisu onih koji su dobili svoju kritičku porciju pridružio se i »crveni magistar« Dragutin Korošec, inače dugogodišnji općinski dužnosnik, a napadnut je i urednik i voditelj Radio Koprivnice Damir Mađarić, koji je slušateljima nudio zabavu »na razini trećerazrednih šala«, dok su mu kolumne u *Glasi Podravine* proglašene »dvoličnima«.¹⁴⁸

¹⁴³ Isto, br. 6, 18. ožujka 1992. i br. 7, 25. ožujka 1992.

¹⁴⁴ Isto, str. 3, »Mi idemo dalje!«, potpis Mladen Pavković.

¹⁴⁵ Isto, br. 8, 1. travnja 1992.

¹⁴⁶ Isto, str. 3, »Tajni regionalni skup«, potpis POS.

¹⁴⁷ Isto, str. 4, »Ivančan briše iz Koprivnice«, potpis POS.

¹⁴⁸ Isto, str. 8, »Obrana od neukusa«, potpis R.K.

Naredni je broj, deveti po redu, bio prepun uopćenih komentara protiv gotovo svega što se događa u gradu i općini.¹⁴⁹ Tipičan je naslov u takvom pristupu glasio: »Lopove trebamo srušiti.«¹⁵⁰ Koje, nije baš bilo previše jasno, ali ni tko to treba učiniti. Slijedile su i nove spoznaje o tome što su još lošega učinile osobe koju se već više puta napadane. Težište je ovoga puta bilo na kulturnim sadržajima. Prava se lavina nezadovoljstva sručila, primjerice, na *Podravski zbornik*, gdje se frustrirani muzejski kustos Antun Stišćak zbog povijesnih tema razračunavao s urednicima Dragutinom Feletarom i Vjekoslavom Prvčićem.¹⁵¹ Slavko Fijačko se, pak, pridružio napadima na Marijana Špoljara, no njegovoj je bespoštednoj kritici zbog potpore voditelju gradske galerije bilo izloženo i četvero koprivničkih akademskih slikara.¹⁵²

Što se novinara i suradnika lokalne medijske kuće tiče, ismijavan je rad i moralni profil urednika Radio Koprivnice Mirka Kvakarića. Puno je više truda uloženo da bi se zbog brata koji je bio oficir JNA u negativnom svjetlu predstavila književnica Božena Loborec, autorica kolumni u konkurentskom listu koje je pisala pod pseudonimom »Ivan Husni«. Zaključeno je da je ona »jadno ofucano pero«.¹⁵³ Kako bi ostali dosljedni svom viđenju medijske konkurencije, u novom uvodniku glavnog urednika opet je napao *Vjesnikovu* distribuciju i prodaju, a obznanjeno je i da *Glas Podravine* ima čak 18 zaposlenika, jer su ga općinske vlasti dotirale s 3,5 milijuna hrvatskih dinara.¹⁵⁴

List se u narednim tjednima, što je zbog malobrojnih novinara i zanatski neosposobljenih suradnika i bilo očekivano, u još većoj mjeri usmjerio na žustro omalovažavanje svojih političkih neistomišljenika i ostalih njima nesimpatičnih osoba iz javnoga prostora. Novinarski žanrovi koji su, stoga, dominirali bili su osvrti i komentari te u senzacionalističkim medijima popularne komentirane vijesti i izvještaji, koji su zbog takvog »spajanja nespojivog« gubili svoju vjerodostojnost. Kako se i moglo zapaziti, najčešće teme njihova bavljenja i nadalje su bili zaposlenici i kolumnisti tada već puna četiri desetljeća starog lokalnog tjednika te dopisnici zagrebačkih medija. Oni su po nedemokratskom načelu »tko nije s nama, taj je protiv nas« redovno doživljavali kao »režimlje« i osobe problematičnih profesionalnih i moralnih kvaliteta. Ako je Jovo Rojčević bio konstanta u takvim ideološkim napadima, iz broja u broj sve je više pokuda bilo adresirano i Ivi Čičinu-Mašanskeru. Idući je set teških optužbi zbog kolumni u *Glasu Podravine* bio usmjeren i na mladog koprivničkog *Večernjakovca* Gorana Litvana, dok je novinar *Danasa* Željko Krušelj etiketiran kao »poznati boljševički historičar«.¹⁵⁵

Novost su jedino predstavljali sve slikovitiji pseudonimi ispod takvih ispada novinarskog crnila, primjerice »J.(osip) Slunjski«. U broju 10¹⁵⁶ spomenuti se komentator svom silinom bacio na »komunjare« koje su i nadalje prijetile podravskom gospodarstvu. Ranije spomenutu špekulaciju da su se u nekoj »vikend-klijeti« našli svojevrtni zavjerenici koji su držali konce bivše koprivničke vlasti dotični je autor shvatio smrtno ozbiljno. Ustvrdio je da je zbog takvih »kolaboracionista« sve do nacionalnog osamostaljena prijetila opasnost da srpski politički lobi, oličenje kojeg je bio odmetnuti Gavrilovićev direktor Boro Mikelić, preuzme svu hrvatsku prehrambenu industriju, uključujući i Podravku. Argumenti su u tekstu bili jako manjkavi, ali je komentar korisno poslužio plašenju lokalne javnosti.¹⁵⁷

Tjedan dana kasnije isti nas je autor podsjećao kakve smo sve komunističke »face« morali u medijima gledati desetljećima unazad, a njima su bespogovorno služili podravski »Jožeki, Štefeki, Ivce mali i veliki, Zlatkeci, Julijanovci, zloglasne tetke Jelke i dr.«, ukratko »strahovladna družina«, kojoj su služili »nepismeni novinari«. Problem je, po autoru, bio što se nakon osamostaljenja nije ništa promijenilo pa su tu i nadalje bili »staro novi Štefeki, Nikolice, Zvonimirusi, Zlatkeci, Juliji i sl. družina«,

¹⁴⁹ Isto, str. br. 9, 8. travnja 1992.

¹⁵⁰ Isto, str. 3, potpis M. Mesarić.

¹⁵¹ Isto, str. 7, »Dvojac drma kulturom«.

¹⁵² Isto, str. 4, »Duhovna pustinja«.

¹⁵³ Isto, str. 7, »Prozirni kalašnjikov«, potpis A.M.

¹⁵⁴ Isto, str. 4, »Ništa nas ne može slomiti«, potpis M.I.P.

¹⁵⁵ Isto, br. 11, 22. travnja 1992., str. 6, »Kamenčići u jugoslavenstvo«, potpis I.K.

¹⁵⁶ Isto, br. 10, 15. travnja 1992.

¹⁵⁷ Isto, str. 2, »Retorika iz trbuha«, potpis J. Slunjski.

koja se održala na vlasti i zbog konzumiranja njima odanog *Glasa Podravine*, neosvijestanim čitateljima nuđenog po netržišnoj cijeni.¹⁵⁸ Nije zaostajao ni komentar o tada vrlo aktualnoj hrvatskoj pretvorbi i privatizaciji u Podravini. Autor njome nije bio nimalo zadovoljan, a krivci su, kako se i moglo pretpostaviti, opet bile »komunjare«, jer »tzv. pravih HDZ-ovaca... na području naše općine moglo bi se nabrojiti na prste jedne ruke, a sve ostalo su komunjarsko-boljševički kadrovi u bankarstvu, sindikatu, privredi, društvenim poslovima«.¹⁵⁹ A kako bi kompromitirali što više članova bivšeg Saveza komunista, ponajprije one koji su u međuvremenu promijenili stranačke »dresove«, u istome su broju objavili liste partijskih kadrova u posljednjem sazivu Općinskog komiteta, izabranom u listopadu 1989. godine.¹⁶⁰

Činjenica je bila da je u tim komentarima količina bijesa i frustracija, što je poželjni temelj svake teorije zavjere, obilato nadmašivala ionako emocionalno opterećene tekstove koje je *Podravski tjednik* dotad objavljivao. Tu su se, primjera radi, isticali gorčinom i odbojnošću prezasićeni komentari i polemike s koprivničkim kulturnjacima, ali i mračna slika hrvatske kulture u cjelini, koje je potpisivao Slavko Fijačko.

Radikalna politička platforma *Podravskog tjednika*, na razini segregacije, posebno je došla do izražaja u tekstu »Jugodomovinski državljani: postupno krepavanje«. Lansirana je, naime, teza da građani neovisne Hrvatske koji su se u razdoblju jugoslavenske federacije iz raznih razloga izjašnjavali kao Jugoslaveni ne bi trebali imati pravo na hrvatsko državljanstvo. Štoviše, neimenovani je autor smatrao da ne bi trebalo dozvoljavati ni dvojno državljanstvo, već bi svaki građanin morao izabrati svoje nacionalno opredjeljenje i sukladno tome živjeti u toj ex-jugoslavenskoj državi. Uredništvo možda nije bilo svjesno da ih uskogrudnost i kratkovidnost takvih razmišljanja, posljedica kojih bi bila prisilna preseljenja onih, primjerice iz mješovitih brakova, koji se nisu željeli nacionalno opredjeljavati, svrstavalo u pritajene pobornike represivnih i nedemokratskih režima protiv kakvih su se vrlo glasno izjašnjavali.¹⁶¹ Bio je to još jedan primjer infantilnog tumačenja medijskih sloboda kakve je učestalo promovirao *Podravski tjednik*, koje su opasno zadirale u domenu ljudskih i manjinskih prava.

Kvaliteta i atraktivnost *Podravskog tjednika* stalno je varirala, ali je bio evidentni već spominjani trend da je informativno novinarstvo, koje se u stručnoj literaturi naziva objektivnim, izuzmemo li sportske vijesti i crnu kroniku, gotovo u cijelosti bilo potisnuto onim komentatorskim, dakle subjektivnim. U tom je kontekstu jedan od zanimljivijih brojeva bio je onaj od 13. svibnja 1992.¹⁶² Glavna je najava djelovala prilično uznemirujuće: »Četnici u Kuzmincu«. Bila je to uobičajena tabloidna »navlakuša«, jer agresorske postrojbe nisu dospjele na pola puta između Koprivnice i Ludbrega, nego je došlo do verbalnog i fizičkog obračuna između navijača i igrača domaćeg Jadrana i novigradske Drave. Iznervirani suđenjem i ponašanjem protivničkih igrača, domaćini su gostima, ne bi li ih što više uvrijedili, skandirali »četnici, četnici!«¹⁶³

Iznimno je depresivni komentar o stanju u hrvatskom društvu objavio Ivan Peterlin, duboko razočaran, kako je to sažeo, paradnim i socijalno neosjetljivim načinom djelovanja nove demokratske vlasti. Zaključak je bio sukladan naslovu teksta, »Potonuli smo u dolini suza«: »Kakva 'mlada demokracija' kad se uglavnom radi o vlastitim profitima, o korupciji, i skrivanjima iza časnog hrvatskom barjaka, iza čijih se boja danas poput šišmiša u mraku gurkaju novokomponirani demokrati od čije se demokracije svakome poštenom čovjeku digne kosa na glavi.«¹⁶⁴ Bio je to jedan od rijetkih komentara o stalnim posrtanjima i licemjerju hrvatske demokracije koji bi se gotovo bez izmjena mogao objaviti i tri desetljeća kasnije.

¹⁵⁸ Isto, br. 11, 22. travnja 1992., str. 3. »Slikopisne face«, potpis J. Slunjski.

¹⁵⁹ Isto, br. 12, 29. travnja 1992., str. 5, »Tvornice vama, kapital nama!«, potpis J. Slunjski.

¹⁶⁰ Isto, str. 7, »Novopečeni demokrati«, nepotpisano.

¹⁶¹ Isto, br. 10, 15. travnja 1992., str. 4, potpis S.R. Absurdnost takvih koncepata ubrzo je demantirala i praksa neovisne Hrvatske, jer je briga za Hrvate u BiH iskazivana masovnim davanjem dvojnog državljanstva.

¹⁶² Isto, br. 14.

¹⁶³ Isto, str. 10, »Četnici, četnici... u Kuzmincu!«, potpis Karlek.

¹⁶⁴ Isto, str. 2.

Takva se pohvala ne bi mogla odnositi na neke druge osvrtne i komentare iz istoga broja. Nova je provala mržnje »J. Slunjskog« ovoga puta bila usmjerena na mladog Podravkinog djelatnika »Z.M.-a« iz službe odnosa s javnošću zbog promidžbenog priloga o toj kompaniji na Zagrebačkom velesajmu. Umjesto o prilogu, autor teksta je na ideološkoj osnovi kao »jugokomunjaru« napao Podravkaša, usput po tko zna koji put grubo napavši i Dragutina Feletara što takvima daje priliku i u *Podravskom zborniku*.¹⁶⁵ Tekst Antuna Stišćaka, objavljen u formi »pisma čitatelja«, više je sličio pozivu na linč, a odnosio se na koprivničkog poduzetnika Duška Kondića. Nazvao ga je »pravoslavnim Bosancem« i optužio ga za navodni nestanak novca koji se među vjernicima skupljao za obnovu koprivničke Pravoslavne crkve. Napao je i koprivnički HSLS što je takvog čovjeka primio u svoje redove.¹⁶⁶

Vrijedan je pozornosti bio i razgovor s Josipom Klaučekom, koji je nakon sloma Hrvatskog proljeća završio u zatvoru zbog naručivanja pjesme »Ustaj bane« i tučnjave s gostima srpske nacionalnosti u restoranu Janje u Vlajslovu. Naime, vlasnik je toga objekta tada bio Đuro Đurašević, koji je u koprivničkim tabloidima već bio prozivan zbog navodne sumnje u šurovanje s pojedinim srpskim ekstremistima.¹⁶⁷

Samo tjedan kasnije tiskan je zacijelo i najnezanimljiviji broj, u kojem nije bilo teksta vrijednog spomena.¹⁶⁸ Na naslovnici se glavna najava opet odnosila na »Karlekov« humoristički izvještaj s lokalnih nogometnih utakmica, taj put naslovljen: »Pornografska seansa u Kutnjaku«. Odnosilo se to na premlaćivanje suca, kojemu je poderan i dres. Potonja je činjenica inspirirala ilustratora Marija Sačera za iznimno vulgarnu karikaturu, u kojoj igrači skidaju svoje gaće, bez kojih je i zlosretni sudac, dok publika viče »mazni ga, mazni ga«. ¹⁶⁹ Teško je proniknuti u medijski ukus redakcije koja je to objavila, tim više što je u tekstu otisnuto i sučevo ime.

Kvalitativno je poniranje nastavljeno i u broju 16, gdje je »J. Slunjski« još jednom ponudio svoje ustašofilsko viđenje novije povijesti, ali i napao Veliku Britaniju i SAD zbog neuspješnog suočavanja s velikosrpskom agresijom, prizivajući Njemačku da preuzme ključnu ulogu na ex-jugoslavenskim prostorima.¹⁷⁰ Nedostatak tema bio je vidljiv u ponovljenom Fijačkovom obračunu, i to u dva nastavka, s istim koprivničkim slikarskim krugom, čak i s istim tezama. Objavljen je i izvještaj iz Društvenog doma u Starigradu, gdje se opet naglašavala odgovornost Ivana Biršića za kaos vezan uz podjelu Caritasove humanitarne pomoći.¹⁷¹ Tjedan dana kasnije i Antun Stišćak¹⁷², čije nesuvisle teze i autorsko samoljublje za redakciju nikad nisu bile problem, imao potrebu dati još jedan svoj prilog razračunavanju s Dragutinom Feletarom. O broju od 10. lipnja¹⁷³ ponajbolje govori podatak da je na naslovnici, prema ranijem tabloidnom modelu, vraćena ljepotica u kupaćem kostimu, dok je noseća tema bila pohvala vlastitom listu zato što je kao privatna inicijativa uspješno razbio monopol *Glasa Podravine*. Naglašeno je da će se list uspješno suprotstaviti svima koji nastoje »obezvrijediti i kompromitirati hvalevrijedni napor koprivničkih entuzijasta, ljudi koji istinski žele nešto novo«, uz niz uvreda na račun svih onih koji ne prihvaćaju takve medijske projekte.¹⁷⁴

Idući je broj imao na naslovnici, u nekim brojevima i na posljednjoj stranici, još eksplicitniju licem objektivu okrenutu ljepoticu, uz koju je tipično za bizarno redakcijsko shvaćanja humora bilo postav-

¹⁶⁵ Isto, str. 3. »Slikopisne face«. Inicijalima označen Podravkaš bio je Zvonimir Mršić, budući koprivnički gradonačelnik i predsjednik Uprave Podravke, a to je iz teksta mogao zaključiti svaki informirani Koprivničanec.

¹⁶⁶ Isto, str. 4. »Gdje su novci?« Zanimljivo je da je Kondić naglo napustio Koprivnicu i preselio se u Banja Luku. Nikad nije objašnjeno što je sve presudilo takvoj odluci, ali je nedvojbeno da psihoza koju je stvorio *Podravski tjednik* nije u tome bila zanemariva.

¹⁶⁷ Isto, str. 5. »Betonske gredica za bana«, potpis Stjepan Petek.

¹⁶⁸ Isto, br. 15, 20. svibnja 1992.

¹⁶⁹ Isto, str. 10.

¹⁷⁰ Isto, str. 5. »'Njet' zamijeniti s 'nein'«.

¹⁷¹ Isto, str. 2. »Puhao je neki čudan vjetar«, potpis M. Mesarić

¹⁷² Isto, br. 17, 3. lipnja 1992., str. 6. »Pastir duhovnog blaga«.

¹⁷³ Isto, br. 18.

¹⁷⁴ Isto, str. 5. »Sve manje masnih kobasa«, potpis S.F.

ljeno retoričko pitanje: »Hoće li i mene pokušati j.... kao *PT*?«¹⁷⁵ Preslikana je iz ranijih tabloida i lista omiljenih i nepopularnih Koprivničanaca, a imena na svakoj strani opet su se mogla unaprijed pretpostaviti. Time se na posredni način potvrđivalo da je informativni potencijal lista brzo potrošen i da se spas opet traži u njegovoj prešutnoj tabloidizaciji.

Uredništvo to, dakako, čitateljima nije na taj način predstavljalo, jer su naslovi i nadalje većinom sugerirali angažirane političke i društvene teme. Objavljen je još jedan katastrofični pogled na koprivničku zbilju, u kojem je zaključeno da u sve važnije političke i razvojne odluke, kao i u komunističkom razdoblju, donosi vrlo uski krug dužnosnika, da su ostali dionici na političkoj sceni samo »glasacki stroj«, a da oporba »služi za dekoraciju«. Iako u istome tonu kao prethodni komentar, tekst je ovoga puta nije potpisao Ivan Peterlin, već njegov alter ego Ferdo Prikrjaj.¹⁷⁶

Duboko razočarana vladajućim HDZ-om, kao običnom »boljševičko-komunjarskom mimikrijom«, kao i SDP-om kao izrazom »izumirućih crvendača«, redakcija je inicirala osnivanje Hrvatske podravske stranke. Njom bi pokazali da i oni mogu biti »pravi i istinske Hrvati«, koji više ne bi bili podređeni »kozaračkim čobanima i kordunaško-banijskim pridošlicama«. Stranačka bi parola bila »Zbijmo redove Podravci«.¹⁷⁷ Taj je tekst kao eklatantni izraz govora mržnje s elementima rasizma bio dokaz kako pravna država u tom ratnom razdoblju nije bila sposobna nositi se s izljevima hrvatskog ultranacionalizma. Dodatni je argument tome bilo reklamiranje »vrijednog bibliofilskog primjerka«, točnije »Spomen-knjige prve obljetnice NDH«. Tu je s ponosom navedeno tko su sve 1942. bili podravski zastupnici u ustaškom Hrvatskom državnom saboru.¹⁷⁸ Naposlijetku, još je jedan izljev ideologiziranog humora trebao predstavljati naslov »Za dom spremni«, koji je zapravo govorio o ratnom izbjeglici koji je u Podravini opet postao građevinski poduzetnik. Inicijali ispod teksta, V.I.K., trebali su sugerirati da je riječ o novinaru Vladimiru Kuzelu iz *Glasa*, jednoj od češćih meta njihovih napada.¹⁷⁹

Ferdo Prikrjaj se u idućem broju jadao kako su i u Koprivnici počeli progoni novinara, aludirajući na neke urednike i autore iz *Podravskeg tjednika*. List je, inače, nazvao jedinim »apsolutno hrvatskim listom«, dok svi ostali mediji, po njemu, nisu bili dostojni hrvatskog imena, šurujući sa svakakvom jugounitarskičkom agenturom.¹⁸⁰ Intenzivirali su se i tekstovi koji su se bavili najavom kolovoških parlamentarnih izbora, u kojima su u pravilu objavljivani razlozi zašto se biračkog tijelo ne bi trebalo odlučiti za vladajućí HDZ i »izumirućí« SDP.

Na naslovnici je, inače, bila na čak pola stranice plasirana zlokobna najava »Ako treba, i ubiti«, potkrijepljena ilustracijom ruka u lisicama. Iza novoprobudjenog senzacionalizma skrivao se, zapravo, kraći izvještaj o pravilniku o postupanju prema psima-lutalicama.¹⁸¹ Opet nije moglo i bez lokalne medijske kuće, jer je direktor Ivančan najavio opremanje televizijskog studija koji bi dnevno emitirao dvosatni program. Ideja je, dakako, ismijana zbog često spominjanih skromnih profesionalnih dosega tamošnjih kadrova, kao i činjenice da im opet kasne ionako male plaće.¹⁸²

Od tog je broja, pet tjedana prije izlaska na birališta, započela i intenzivnija predizborna kampanja. Započelo je to tekstem »Programe na sunce«, u kojemu se od općinskih tijela tražilo da izlože razvojne planove za Koprivnicu i Podravinu, a usput su od »komunjarske« vlasti zatraženi »natječaji za sva stručno-upravljačka mjesta« s barem desetogodišnjim razvojnim planovima. Bilo je tu navedeno niz ograničenja i kontrolnih mehanizama za rukovodeće kadrove, ali i uvođenje »nenormiranog radnog vremena«, točnije »ukidanje sindikalne radne satnice od 8-satne prisutnosti na radu«. Iako je tu bio predviđen niz koraka koji bi povećali efikasnost poslovanja, radikalni i ultimativni način njihova obra-

¹⁷⁵ Isto, br. 19, 17. lipnja 1992.

¹⁷⁶ Isto, str. 2, »Nalazimo se pred provalijom«.

¹⁷⁷ Isto, str. 3, »Izumirući crvendači«, potpis POS i suradnik S.R.

¹⁷⁸ Isto, str. 2, »Spomen-knjiga«, potpis P.T.

¹⁷⁹ Isto, str. 4.

¹⁸⁰ Isto, br. 20, 24. lipnja 1992., »Neka visi Pedro!«

¹⁸¹ Isto, str. 4, potpis V.Č.

¹⁸² Isto, str. 3, »TV postaja«, potpis V.Č.

zlaganja, kojeg bi trebale preuzeti i stranke koje bi sudjelovale u izborima, okrenuo je protiv uredništva nemali dio čitatelja, uključujući i zadiranjem u sindikalna prava neugodno iznenađene radnike.¹⁸³

Na to se nadovezao i tekst »Na javnu scenu!«, u kojemu je *Podravski tjednik* ponudio oporbi da svoje programe lansiraju na njihovim stranicama.¹⁸⁴ Nije nedostajao ni tekst o frakcijskim borbama unutar HDZ-a, gdje se udarna trojke Mesić-Mikulić-Brinc u potpunosti zaobilazi šefa gradske organizacije Bardeka i njegove suradnike.¹⁸⁵ U istome je broju tiskana i žalopojka zbog najave pojedinih dužnosnika HDZ-a da će zbog učestalih kleveta tužiti list, što je jednoj izjavi sugerirao i predsjednik Izvršnog odbora te stranke Stjepan Herceg. Bio bi to, kako su ustvrdili, »bezobzirni napad na slobodu štampe«.¹⁸⁶ Naposljetku, našlo se tu i pismo anonimnog »krležijanca« pod pseudonimom Vid Trdak, koji je zbog nekog starijeg teksta vezanog uz nogometnu reprezentaciju bivše države optužio novinara Ivu Čičina-Mašanskera za jugoslavenstvo, a provociranje po toj osnovi nastavljeno je i u još tri broja, a okončano nabranjem devet njegovih honorarnih poslova, uz cinični zaključak da takvog nema »od Vardara pa do Triglava«.¹⁸⁷

Bacanje svih karti na predstojeće izbore bilo je lako vidljivo i tjedan dana kasnije, kad je na naslovnici osvanula najava: »2. kolovoza: Hrvatska prije svega«¹⁸⁸ Redakcija je, međutim, interes javnosti pokušala usmjeriti i na tjedan dana najavljene tužbe proziv lista, tako da je na istoj toj naslovnici bio i patetično intonirano pitanje: »Hoće li urednik *Podravskog tjednika* biti prvi pravovaljano osuđeni novinar u nezavisnoj državi Hrvatskoj?« Uočljivo je bilo i poigravanje ideologiziranim terminom »nezavisna« umjesto »neovisna«, ali pisanim malim slovom, i stilski nepotrebno dodavanje termina »država«. Kraj toga je objavljena i ilustracija božice pravde, koja na svojoj vagi ima logotip *Podravskog tjednika*. Jadikovanje zbog navodnog progona novinarskih sloboda nastavljeno je i otvorenim pismom glavnog urednika »svima i njima«. Pavković se tu svrstao u red najpoznatijih hrvatskih novinara kojima su HDZ-ovi dužnosnici prijetili progonima i naglašavao da su njihovi napadi na institucije, medije i pojedince zapravo u službi jačanja hrvatske demokracije, uz ironični zaključak: »Većina onih koji su trenutno u vladajućoj stranci dugo su bili izopćeni. Nema razloga da i danas neki novinar ne ode vidjeti kako izgleda 'onkraj' zidova. I zatvori su za ljude!«¹⁸⁹

Na istoj je stranici bio i kratki faksimil iz lista *Podravka*. Navedeno je da Pavković neke sporne tekstove, gdje je i ta kompanija stavljena u negativni kontekst, nije pisao kao njen novinar, već kao »privatna građanska osoba«.

Toga je tjedna, inače, po tko zna koji put napadan *Glas Podravine*, kao i »komunistička inteligencija«, koprivnički direktori kao »faraoni« i »majstori straha«, razotkrivan je lažni gospodarski prosperitet u socijalizmu, uz nezaobilazni komentar aktualnog stanja u vladajućoj stranci. Ivanu Mesiću je posebno zamjereno što kao prvi predsjednik koprivničkog HDZ-a »nije ništa učinio da se razbiju komunjarsko-boljševička legla«.¹⁹⁰

Formalni početak predizborne utrke popraćen je fotografijom s performansa koji je u Zagrebu imao Tom Gotovac.¹⁹¹ Taj je konceptualni umjetnik, naime, po ulici trčao gol, što je trebalo aludirati na ogođenost HDZ-ovih predizbornih programa. Prostor u formi intervjuja dan je pravaškom lideru Anti Đapiću, dok su uobičajene lekcije lokalnom listu toga puta bile preusmjerene na njihovu radijsku postaju, koja je u vrijeme saborskog govora predsjednika Tuđmana puštala glazbu. Svoju je političku porciju

¹⁸³ Isto, str. 3, potpis J. Slunjski.

¹⁸⁴ Isto, str. 4, potpis S.R.

¹⁸⁵ Isto, str. 5, »To samo mi znamo!«, potpis POS.

¹⁸⁶ Isto, str. 6, »Uvredljiva blaćenja«, potpis Izdavač-vlasnik, uredništvo i suradnici.

¹⁸⁷ Isto, str. 8, »Čičinu bez ljubavi« i br. 23, 15. srpnja 1992., str. 5, »Takvog nema od Vardara pa do Triglava«, potpis SL.Š.

¹⁸⁸ Isto, br. 21, 1. srpnja 1992., str. 1.

¹⁸⁹ Isto, str. 4, »I zatvori su za ljude!«, potpis Mladen Pavković.

¹⁹⁰ Isto, str. 7, »Sjajno rukovanje oružjem!«, potpis J. Slunjski.

¹⁹¹ Isto, br. 22, 8. srpnja 1992., str. 1. Gotovčevi su performansi, inače, kao komentari korišteni u još nekim brojevima.

dobila i Hrvatska radio-televizija, koja je ocijenjena kao »islužena i okoštala državna institucija koja postoji samo zato da bi se na ekranu iz dana u dan slikali i preznojavali nemušti političari čija je jedina 'kvaliteta' slijepa i poslušnička vjernost jednom Bogu, jednome vođi, nepogrešivome i satkanom od najveće mudrosti, znanja i pameti.«¹⁹²

Poruka s naslovnice 15-ak dana prije izbora bila je svjesno neodređena, ali je upozorava da je neprihvatljivo dati povjerenje strankama proizašlima iz bivšega sustava: »Ako glasate glasajte za Hrvatsku!«¹⁹³ U tom su broju obznanjene i političke ambicije urednika »Ferde Prikraja«, jer je na cijeloj stranici objavljena predizborna poruka Ivana Peterlina, kandidata HNS-a za saborskog zastupnika, čija je poruka biračima bila »za istinu, poštenje i hrvatsku Podravinu«.¹⁹⁴ Sve je ostalo u listu bilo po starom. Odavno detektiranim protivnicima opet je pronađena pokoja mana ili kriva izjava godinama unazad, a u prvome je planu iznova bila Božena Loborec, koje je »razobličena« fotografijom iz 1944. na Papuku u partizanskoj uniformi. Nije jednostavno objasniti, ali u taj je tekst u negativnom kontekstu, što je za uredništvo bila i jedina vizura, zbog nekog odlomka o partijskoj organizaciji u svojoj knjizi i Podravki upao i Dragutin Feletar.¹⁹⁵ Više nije bilo ni broja u kojem nije napadan i Ivo Čičin-Mašansker, u konkretnom slučaju i ponavljanjem pod drugim inicijalima (S.P.) svega što je o njemu već rečeno ili stavljanjem njegovih inicijala pod tekstove u kojima su napadane druge osobe.

Podravski tjednik deset dana prije izbora poručuje da »neka pobijedi Hrvatska«, čime se opet aludiralo na djelovanje nedefiniranih protuhrvatskih stranaka i kandidata.¹⁹⁶ U tom broju gotovo da nije bilo intrigantnijeg teksta, a objavljene su četiri jednostranične predizborne poruke: HSP-a, HNS-a, HSS-a i HSLS-a.¹⁹⁷

Poruka s naslovnice broja uoči izlaska na birališta bila je upućena vladajućih stranci: »(Ne) zna se«.¹⁹⁸ Iz nje se mogla iščitati tek nada da se neće dogoditi ono što se moglo pretpostavljati, dakle uvjerljiva pobjeda vladajućih, tim više što se istodobno birao i hrvatski predsjednik, gdje nije bilo gotovo nikakve šanse da bi Franjo Tuđman mogao biti poražen. Predizborno izdanje nije doživjelo marketinški uspon, jer se uz već spomenute četiri stranke oglasio još samo HDS. Ostatak izborne liste držao je da bi im reklamiranje u *Podravskom tjedniku* donijelo više problema nego koristi. Jedini zanimljiviji tekst ovoga je puta bio pokušaj završne kompromitacije *Glasova* direktora Marijana Ivančana, koji je uoči izbora zbog sukobljavanja s đurđevačkim vodstvom izašao iz HDZ-a i priključio se marginalnom HKDS-u.¹⁹⁹

Neupućeniji čitatelj *Podravskog tjednika* od 5. kolovoza 1992. ni po čemu nije mogao zaključiti da su tri dana ranije održani parlamentarni izbori.²⁰⁰ O tome nije objavljen bilo kakav tekst, niti je objavljena neka fotografija s birališta. Preciznije rečeno, na to se odnosila tek ljutnja čistača ulica koji se hrvao s potrganim plakatima u poslovično neduhovitoj karikaturi Marija Sačera na posljednjoj stranici. Broj je više sličio benignom *Super magnumu*, koji je sustavno zaobilazio političke teme. Tako se i Pavkovićevom listu najvažniji tekst odnosio na izbor Miss Šoderice, a komentator koji se potpisivao kao J. Slunjski sav je svoj bijes usmjerio na Europu koja nema razumijevanja za hrvatske ratne patnje.²⁰¹

Na naslovnici broja 27 *Podravskog tjednika* osvanula je čestitka kojom se sugeriralo da je izgubljena bitka, ali ne i rat: »Čestitamo Hrvatskoj demokratskoj zajednici na premoćnoj pobjedi na ovim izborima u cijeloj Hrvatskoj, pa tako i u Podravini. Ali, bez obzira tko je na vlasti, za nas ne može biti u milo-

¹⁹² Isto, str. 4, »Polje zla i podlosti«, potpis Marija Mesarić.

¹⁹³ Isto, br. 23, 15. srpnja 1992., str. 1.

¹⁹⁴ Isto, str. 3.

¹⁹⁵ Isto, str. 5, »Tko (ni) je veličao Partiju?«, potpis I.Č.

¹⁹⁶ Isto, br. 24, 22. srpnja 1992., str. 1.

¹⁹⁷ Isto, str. 4, 5, 6 i 7.

¹⁹⁸ Isto, br. 25, 29. srpnja 1992., str. 1.

¹⁹⁹ Isto, str. 9, »Svaka mu čast!«. Potpis Ml. Pavković.

²⁰⁰ Isto, br. 26.

²⁰¹ Isto, str. 2, »Europa, stidi se!«

sti.«²⁰² Predstavljao je to pucanj u prazno, jer u broju, koji se pokazao i posljednjim, nije bilo niti jedne ozbiljnije političke teme, dok se jedini tekst s nekim polemičkim nabojem odnosio na svađu u Upravnom odboru Kluba 117. brigade, jer su se neki međusobno nazivali »KOS-ovcima«. Ostale su teme oslikavale ljeto na Šoderici, stanje u pčelinjacima i predstojeće radove u vinogradu. Nijedan tekst nije govorio o HDZ-u. U listu su bile tek nepune dvije stranice reklama, uz i nadalje prikrivanu nakladu i remitendu, što je značilo da je uspio naum vladajućih da list kontinuiranim pritiscima na oglašivače, prvenstveno veće tvrtke, doživi i financijski kolaps. Bilo je jasno da je *Podravski tjednik* izgubio svrhu i motiv svoga postojanja.

6. ZAKLJUČAK: DEMOKRACIJA KAO DOZVOLA ZA DIFAMACIJU

Koprivnica je početkom 1990-ih godina bila jedan od rijetkih gradova u kojima su se snažno osjećala medijska previranja koja su dolazila iz hrvatske metropole. Bilo je to razdoblje u kojima su se zbog ubrzanog propadanja kuće *Vjesnik* preko noći gasile etablirane tiskovine, pogotovo tjednici, a pojavljivao se cijeli niz novih privatnih medijskih projekata. To više nisu mogli biti tipični informativni listovi, točnije ono što se kolokvijalno nazivalo »ozbiljnim novinarstvom«, već prema zapadnim nakladničkim modelima počinje razdoblje tabloida, što je bio zajednički nazivnik za sveprisutno žutilo i senzacionalizam. Najpoznatiji od njih, *Slobodni tjednik* predvođen Marinkom Božićem, postao je uzor koprivničkim zagovornicima tabloidizacije. Činilo se da je taj uređivački profil ponajbolji model za veliku čitavnost, samim tim i dobru zaradu, ostvareno isključivo na tržištu.

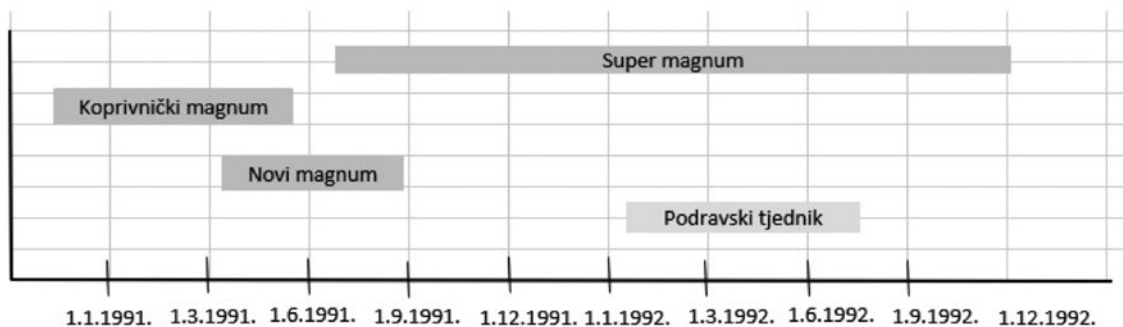
U prosincu 1990. koprivnički Centar mladih, izdanak bivše omladinske organizacije, pokrenuo je u ritmu mjesečnika *Koprivnički magnum*, prvi lokalni tabloid. Središnje figure tog, ubrzo i još dva tabloida, bili su Mladen Pavković kao glavni i Vladimir Kostjuk kao grafički i foto urednik, inače medijski profesionalci. List je trajao vrlo kratko, jer je već nakon tri broja došlo do razlaza između izdavača i redakcije, tako da je preostale brojeve uređivala mlada i zanatski neosposobljena ekipa koja nije imala šanse za tržišni opstanak. *Koprivnički je magnum* u Pavkovićevom mandatu nastojao poštivati svu tabloidnu praksu, od političkih provokacija, produciranja afera i razračunavanja s njima odbojnim osobama s javne scene pa do erotskih, često i pornografskih, fotografija i tekstova te niza zabavnih sadržaja. Isprva je bila u listu kao medijskom osvježenju bilo zadovoljavajuće oglašavanje, ali se to zbog postepene zasićenosti, sve težih gospodarskih okolnosti izazvanih agresijom na Hrvatsku, ali i izravnim političkim pritiscima, postupno smanjivalo. Četvrti tabloid u nizu, *Podravski tjednik*, zato je imao vrlo ozbiljnih problema s prikupljanjem reklamnih sadržaja. Čini se da je *Koprivničkom magnumu* presudila nespremnost političkih struktura na radikalnu kritiku, koja je često išla i na osobne razine.

Sličnu je sudbinu doživio i drugi tabloid spomenutog dvojca, *Novi magnum*, iza kojeg je kao nakladnik stala koprivnička medijska kuća *Glas Podravine*. Gledano iz čitalačkog ugla, bi je zacijelo i najinteresantniji koprivnički tabloid, koji je zadržao sve karakteristike ono prvog, ali je prikupio veći broj suradnika proširio tematski okvir, uz već uobičajeno provociranje institucija i pojedinaca. To je, međutim, opet kratko trajalo, samo pet brojeva, jer su kadrovske promjene u *Glasi Podravine*, kad je vladajući HDZ čvrsto preuzeo kontrolu nad lokalnim tjednikom. Tabloid se u nije mogao uklopiti u model poželjnih i nepoželjnih tema i osoba, kakve čitalačka publika dotad nesputanog tabloida ni ne može prihvatiti, pa je *Novi magnum* već u srpnju 1991. nestao s kioska.

Veću pozornost nije zasluživao treći tabloid, *Super magnum*, iako je trajao 15-ak mjeseci, do prosinca 1992., jer je to bio samo jednako neuspješni nastavak onog neinventivnog dijela izlaženja *Koprivničkog magnuma*. Centar mladih kao nakladnik opet je inzistirao na nepolitičkim i nekonfliktnim sadržajima, tako da je tabloid bio okrenut životnim sudbinama i svakovrsnim fenomenima i bizarnostima. Lako je bilo vidljivo da list puno više energije ulaže u prikupljanje oglasa nego u pripremu sadržaja.

Četvrti Pavkovićev tabloid, koji se na naslovnici formalno deklarirao kao »nezavisne novine«, puno je kompleksniji medijski slučaj, vrijedan svakovrsnih analiza. Imao je privatnog nakladnika, koji se tim

²⁰² Isto, br. 27, 12. kolovoza 1992., str. 1., potpis Uredništvo.

Grafikon 1. Vremenski slijed izlaženja koprivničkih tabloida: prosinac 1990. – prosinac 1992.

poslom nikad nije bavio. Bitnije je od toga da je list baštiniu onu najkontroverzniju i najmračniju stranu svog već spominjanog uzora *Slobodnog tjednika*. Većinu ideologiziranih tekstova, pogotovo ultranacionalističkog i revizionističkog karaktera, kao i bezobzirnih difamiranja javnih osoba, uz neskrivenu odbojnost prema pojedinim institucijama i strankama, mahom su pisali anonimni autori pod pseudonimima. Nerijetko je to sličilo nekom osvetničkom pohodu grupe gnjevnih i frustriranih autora, čije je izvorište bilo još u zbivanjima u Hrvatskom proljeću, jer se opet okupilo jezgro iz tada partijskim nalogom ugašenog omladinskog lista *Susreti*.

U *Podravskom je tjedniku* objavljen niz tekstova koji bi u pravnim kategorijama bili tipični primjeri netolerancije i govora mržnje, čak i pozivi na produbljanje međunacionalnih sukobljavanja i progone nepodobnih. Zbog toga su bile i lako razumljive brojne prijetnje tužbama proskribiranih osoba, na što je redakcija odgovarala jadikovkama zbog navodnog progona »novinarskih sloboda«. Bilo je tu i infantilnog poigravanja pojedinim temama, gdje je bilo bitno nešto »ruknuti«, kako je to govorio urednik »Ferdo Prikraj«, a tek se naknadno otkrivalo što je zapravo bit i pozadina pojedinih isprovociranih senzacija. Pojedinici iz uredništva na kolovoškim su izborima 1992. pokazali osobne političke ambicije, koje su na biralištima doživjele potop. Time su demonstrirali da ipak nisu »nezavisne novine« pa je nakon 27 tiskanih brojeva sudbina lista bila zapečaćena.

Tabloidi kao proizvod, zacijelo i jedan od produkata desetljećima prisutne populističke svijesti, ipak nisu nestali s koprivničke medijske scene. Treba upozoriti da je još krajem listopada 1991. u okviru koprivničke 117. brigade tandem Pavković-Kostjuk pokrenuo vojno glasilo *Gardist*, koje je izlazilo do 1993. Iako je trebalo biti informativnog karaktera, financirano i besplatno dijeljeno prema netržišnim pravilima, ono je također imalo tabloidni karakter. Posebno je to došlo do izražaja kad su se u njemu počeli pojavljivati tekstovi koji su bez ikakvih skrupula i zanatskih pravila pokušavali difamirati iste one osobe koje su bile omiljene mete spomenutih koprivničkih tabloida.

Koprivnica je nakon Domovinskog rata imala još nekoliko privatnih medijskih projekata. Nijedan od njih nije bio u tolikoj mjeri tabloidno uređivan kao spomenuti listovi iz 1990-ih godina. *Podravski list*, koji se pojavio 2001., u osnovi je bio i ostalo informativni, ali je imao razdoblja, pogotovo u drugoj polovici tog desetljeća i početkom idućeg, kad je zabavne sadržaje u tabloidnom predlošku kombinirao s grubim političkih razračunavanjima. Krajem 2008. isti je privatni nakladnik pokrenuo i *Domaći list* kao tipični tabloid, obiteljski usmjeren, što je trajalo samo tri mjeseca. Nova je varijanta toga nekoliko godina kasnije bio *Mali podravski*, čiji se tabloidni format poklapao i s načinom uređivanja, gdje se nije bježalo ni od političkog senzacionalizma. No, ni on se nije održao, u čemu je važnu ulogu imao i objektivni trend opadanja naklada i marketinških prihoda svih tiskovina. Danas na koprivničkom tržištu nema tabloida, ali tabloidni pristup dominira na većini lokalnih portala.

IZVORI

1. Digitalna zbirka »Koprivnička kulturna baština« Knjižnice i čitaonice »Fran Galović« (<http://library.foi.hr/zbirke/koprivnica/index.php?page=novine>):

2. *Koprivnički magnum* (1990.-1991.)
3. *Novi magnum* (1991.)
4. *Podravski tjednik* (1992.)
5. *Glas Podravine* (1990.-1992.)
6. *Susreti* (1971.)
7. Zbirka lokalnih tiskovina u Muzeju grada Koprivnice:
8. *Super magnum* (1991.-1992.)

SUMMARY

Tabloids did not appear as a commercial form of media in Koprivnica until the beginning of the 1990s. Then, in just two years, from December 1990 to December 1992, as many as four tabloids appeared: *Koprivnički magnum*, *Novi magnum*, *Podravski tjednik* and *Super magnum*. The first three had the same editor-in-chief and narrow editorial core, as well as a very similar politicized way of editing, but with three different publishers. The latter, on the other hand, was completely focused on fun and oddities. All the tabloids were relatively short-lived, because yellowness and sensationalism encountered many opponents, primarily in political structures. Due to the pressure on the publishers, along with the limited editions of these papers, it was not possible to ensure stability of exposure, especially since none of the newsrooms had full-time journalists. Among the aforementioned tabloids, *Podravski tjednik* stood out due to its exceptional level of ideologization, ultra-nationalism and brutal confrontations with dissenters, where hate speech was not spared. Due to the political ambitions of its editors, it suddenly disappeared from newsstands after the parliamentary elections in August 1992. The tabloid approach was noticeable in some other later Koprivnica newspapers, such as *Domaći list* and *Mali Podravski*, and today such a way of working is present in most Koprivnica portals.